BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică

ANUL VIII-lea No. 4.

APRILIE,

TABELA MATERIEĬ. pag.

BUCUREȘTĬ
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICESCĬ
34, Strada Principatele-Unite, 34
1884.

ANUL VIII. BUCUREȘTI, APRILIE 1884. No. 4.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

APARE O DATĂ PE LUNĂ

„Predică Cuvêntul"
II. Tim. IV. 2.

DIN ISTORIA BISERICEĬ ROMÂNILOR

METROPOLIA UNGRO-VALACHIEĬ

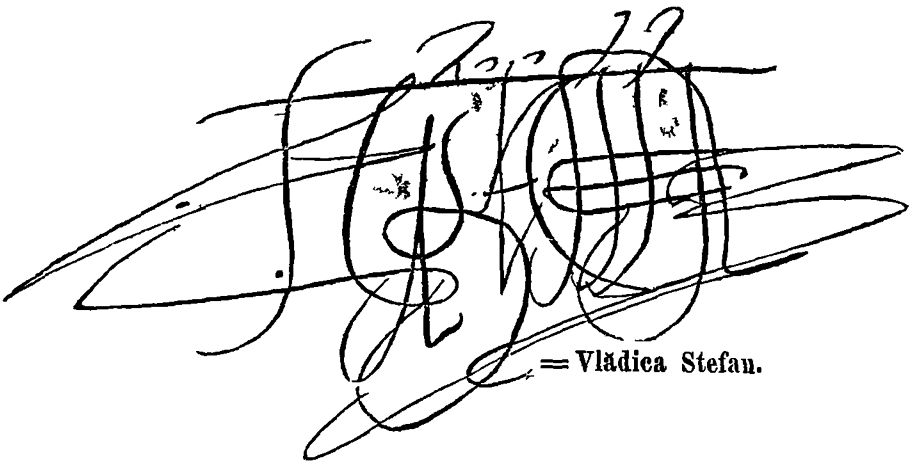
CONDICA SÂNTĂ

(Urmare, vedĭ No. 3 anul, VIII-lea pag. 161).

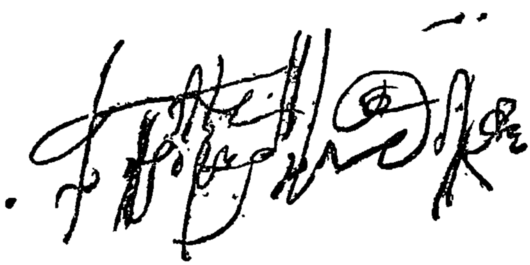
I.

Де врѣме че прѣ сфнта єпискꙋпїе де ла ръм-
ни аꙋ ръмас фъръ а єй адевърат Єпкоп, плъти-
дꙋш дара ѡпщѣска даторїе. фернтꙋ Кѵр инна-
тїе. нои карїй нѣм афлат аи архиреи ши егꙋ-
мени, кꙋ порꙋнка мърїи сале домнꙋ ностръ Іѡ Радꙋ
Л ѡ воевод. ꙟтратам ꙟ бисѣрека домнѣскъ. че
їасте храм Благовѣщенїи. пентрꙋ ка съ алѣџем
ши съ афлъм ѡбрат врѣдни. ши ка съ фїе кивернн-
ситори ачещїи єпискꙋпїи. де ꙟтъю пꙋсам пре
егꙋменꙋ дела мънъстира лꙋи Михаил водъ. Кѵр
Глигорїе. ши ал доилеа пре Софронїе. дела мънъ-
стира а сфинтїи Єкатеринїи. ши ал трейлеа пꙋ-
сем пре Єпископꙋ дела бꙋзеꙋ Кѵр Серафим. Каре

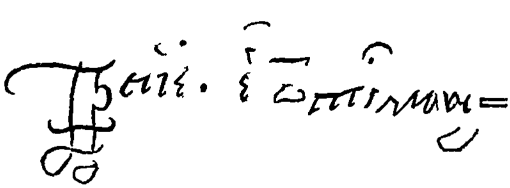
са́ȣ арьтѫ̄ маи де фоло̑. ’аф̀и ла ачѣ̑ть єпи̑кȣ-піє. дере̑ ачѣ̑та ли са́ȣ скри̑ нȣме̑ ло̑р ѧ̀трачѣ̑тъ Ко̑дикъ. ма̑ртіє ка̀ де зи̑ съ̑мбъ̄ въ̀ ,зроѕ (7176 1668),

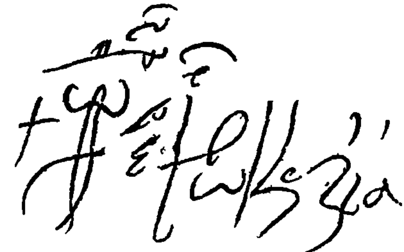
= Vlădica Stefan.

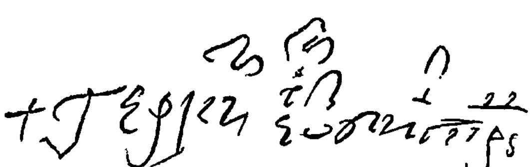
= Fost al Varneĭ Antim.

Petronie egumenul de la Tismana.

=Teodosie egumenul de la Cozia.

=Gherasim egumenul dela Bistrița

NOTE:

[20]) Acestŭ documentŭ este scrisŭ pre pagina a doa a fóieĭ a 3-ĭa din Condică.

[21]) Scrisórea documentuluĭ este cea cirilică, imitaţia tiparuluĭ; şi de aceia noĭ o dămŭ cu terţia bisericéscă, carea aduce maĭ mult.

[22]) *Ignatie* Episcopul de Rômnic, care móre în anul 1668, dupre D. Lesviodacs, este suitŭ pre tronul Episcopieĭ de Rômnicŭ la 1658. (Ist. bis. 1845. Bucureştĭ. pag. 432). Noĭ însĕ îlŭ găsimŭ între Episcopiĭ acesteĭ Eparchiĭ încă dela aniĭ 1639 Noemvrie 17, când el primesce la mórtea pacharniculuĭ Kirca o danie de maĭ multe vite (veḑĭ Cónd. Docum. Ep. Rômnic. Moşia Bogdaneştĭ No. 1. pag. 215). In cât dupre documente Ignatie a fost Episcopŭ de Rômnicŭ doĕ-ḑecĭ şi noĕ anĭ şi nu ḑece, dupre cum resultă din istoria D. Lesviodacs. Despre Ignatie maĭ notămŭ aicĭ, că el încă dela 1646 se titula «Archiepiscopŭ Rômniculuĭ şi al tóteı Meche (a) diĭ»; ĭar titulatura luĭ din 1659 era: «Божїю милостїю Архїепископъ и Митрополитъ Кѵ́р Игнатїе рамническїй и всей земли = Cu mila luĭ D-ḑeŭ Archiepiscopŭ şi Metropolitŭ D. Ignatie al Rômniculuĭ şi al tóteĭ Ţerĭ». (Veḑĭ Cond. de doc. a Ep. Rôm. pag. 91). Prin urmare Ignatie avea consciinţă despre posiţiunea de Metropolie a Episcopieĭ de Rômnic din seculul al XIV-lea, şi de altă parte el îşĭ numesce Eparchia a Rômniculuĭ şi nu a Rîbniculuĭ, dupre cum face succesorul seŭ Serafim.

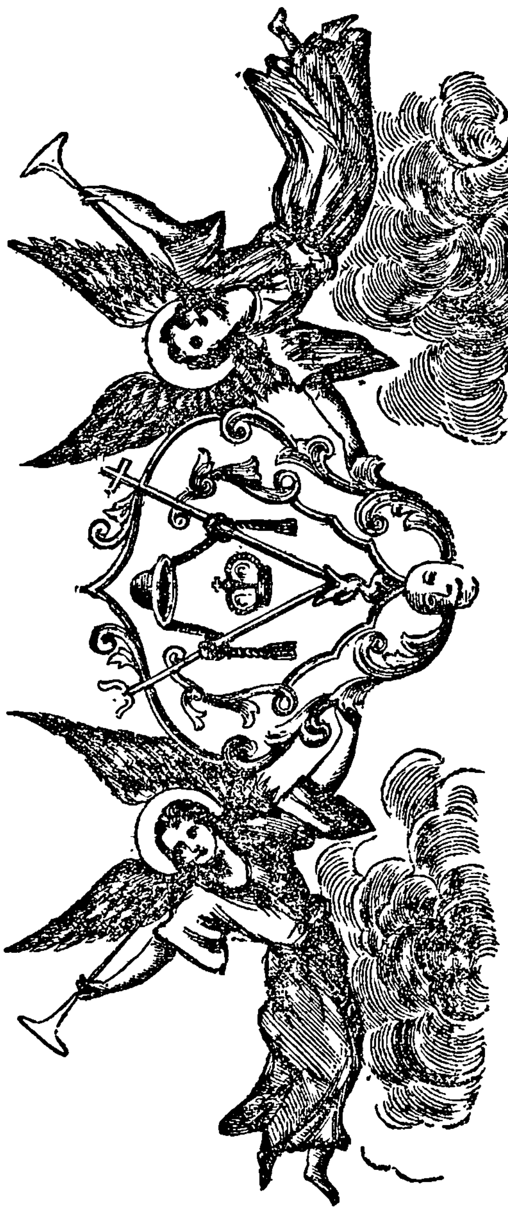
[23]) Ne fiind încă terminată catedrala din Bucureştĭ, acéstă alegere s'a făcutŭ în Biserica domnéscă din Bucureştĭ, supranumită astă-ḑĭ Curtea veke.

[24]) Serafim, fiind maĭ nainte Episcopŭ de Buzeŭ, trece la Rômnic numaĭ prin actul alegereĭ; de aceia şi condica nu conţine alte documente, respectiv de acéstă alegere. D. Lesviodacs pune pre Serafim, ca Episcopŭ de Buzeŭ, dela anii 1649 şi prin urmare îlu face, ca să ocupe tronul acesteĭ Episcopiĭ noĕ-spre-ḑece anĭ (veḑı Ist. bis. pag. 440).

[25]) Vlădica, adecă Metropolitul Stefan, se rădică pre tronul Metropolieĭ Ungro-Valachieĭ la 1648, după ce a ocupatŭ Episcopia de Buzeŭ opt anĭ, de la 1640 pênĕ la 1648. Noĭ ḑicemŭ numaĭ opt, şi nu ca D. Lesviodacs ḑece; căcĭ la acésta ne obligă documentul luĭ Iω. Mateĭ Basarab, care la 1640 Iunie 29 îlŭ citéză pre Ştefan în calitate de Episcopŭ al Buzeuluĭ, împreună cu Ignatie al Rômniculuĭ şi Metropolitul Teofil, ca marturĭ în vênḑarea unor moşnenı, ce se daŭ cu pămêntŭ cu totŭ mônăstireĭ Arnota (Cond. docum. mon. Arnota pag. 9).

Metropolitul Stefan este unul din prelaţiĭ Ţereĭ, care împreună cu Greceniĭ şi Mateĭ Basarab se póte considera, ca unul din re-

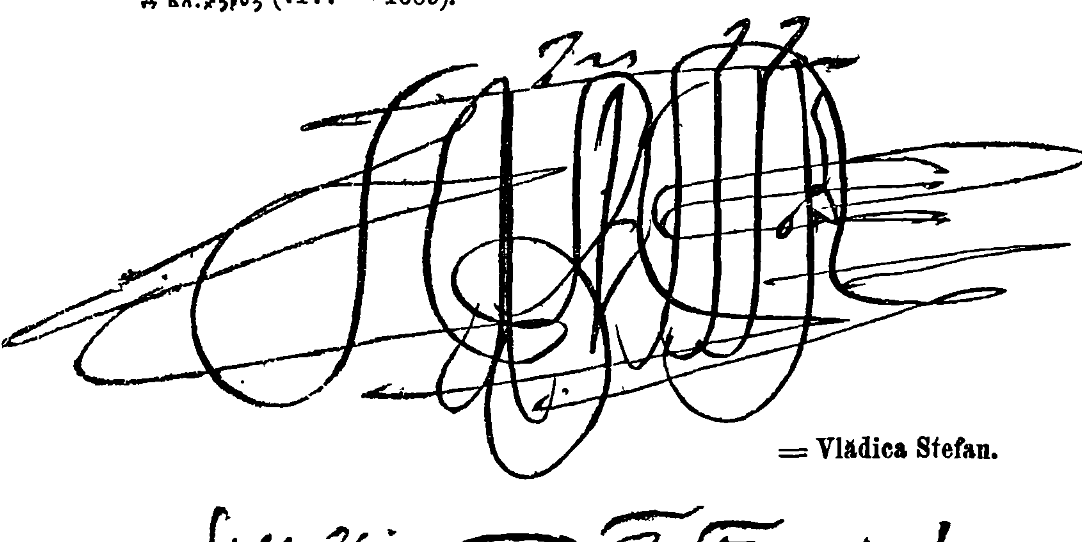
născĕtoriĭ literatureĭ românescĭ. Sub dînsul s'a tra dusŭ şi tipăritŭ Pravila cea mare şi tot sub dînsul s'aŭ ficsatŭ insigniile Metropoliţilor Ungro-Valachieĭ, pre care noĭ le presintăm aicĭ în facsimile, dupre cum ni le conservă pétra de de-asupra uşeĭ dela salónele vekĭ de recepţiune ale Metropolieĭ :

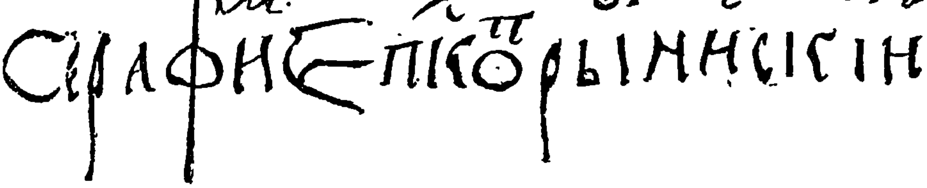
Insigniile Metropoliţilor Ungro-Valachieĭ din seculul al XVII-lea.

II.

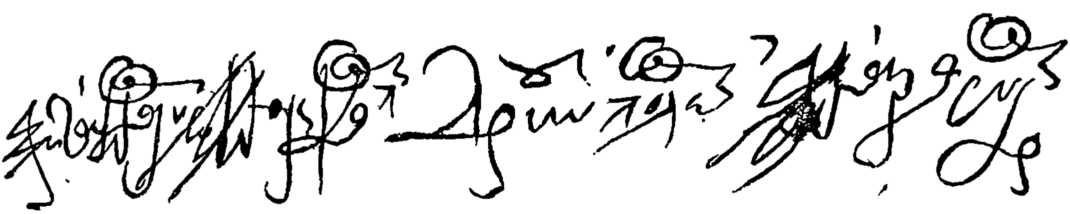
Дѣка врѣме че аȣ ръма̂ сфѫта епискȣпїе а Бȣзеȣлȣ фър де адевъратȣ е Єпископ. мȣтъ дȣ, епискȣпȣ е че де тъ Серафим ла сказȣнȣ епискȣпїе Рꙟмникȣлȣ. ка нȣ фїе ачѣстъ епискȣпїе а Бȣзъȣлȣ фър депітроп но архїе-ре шн егȣмнїи карїи не афлъ ан а ꙟтра ꙟ митрополїа ȣгровлахїей. ȣде ѥсте храмȣ сти Костанди и Єлени кȣ порȣнка прѣ лȣминатȣлȣ но Трȣ Донȣ Їѡ Радȣ Лѥѡ воевод домнȣ църъ рȣмнеѱи ка а лѣџе кип врѣни де а кивернисн ача епискȣпїе. прекȣ ꙟвъ порȣнка сфинтїи кисѣреч а ръри-тȣлȣ. ꙟ'з а пȣ пре егȣмнȣ де ла мънтирѣ арџеш Ѳеѡдосїе. а долѣ пре егȣмнȣ дела Садова Стефан. а трѣлѣ а пȣ пре егȣмнȣ дела Бръ-ковѣни Грнгѡрїе. каре са афлъ ма ӥкȣсй де ача епискȣпїе. Дери а-часта саȣ скри ши нȣле ло ꙟ кондика Митрополїе оуггровлахїе а. Д кл. ,ѯзроз (7177 — 1669).

= Vlădica Stefan.

= Serafim Episcopul Rômnicului.

= Smeritul Metropolit al Adrianupoleĭ Partenie.

NOTE:

[26]) Actul acestei alegerĭ este scrisŭ pre fóia a patra a Condiceĭ şi cu literă cursivă codată, proprie epoceĭ luĭ Mateĭ Basarab. Noĭ îlŭ dămu cu garmondu bisericescŭ

[27]) Judecând dupre acestŭ actŭ, Biserica catedrală a Ungro-Valachieĭ, deşi terminată încă dela 1665 din construcţiune, nu s'a oficiatŭ în dînsa pênĕ la anul 1669, şi acésta de sigur din causa nezugrăvireĭ eĭ; căci pre acele timpurĭ, dupre cum ni spune Mateĭ Basarab într'o epistolă cătrĕ Ţarul Rusieĭ, Michail Teodorovicĭ, Muntenia suferia de zugravĭ (vedĭ Сношен. Россiи съ Востон. No. 25.)

[28]) Grigorie din egumenŭ al monăstireĭ Brâncovenilor devine, cum vedemŭ, Episcopŭ al Buzeuluĭ, şi rĕmâne aicĭ pênĕ la 1691, când a muritŭ in scaunul acesteĭ Episcopiĭ.

[29]) Éca primul Episcopŭ, care numesce Episcopia de Rômnic, Rîbnic, lăsând ase subînţelege, că numirea are origine slavonă dela рыба = pesce. Acésta, dupre opiniunea nóstră, se ecsplică prin reacţiunea, ce făcuse în ţéră cultura românéscă în favórea celeĭ slavice, carea încă avea mulţĭ representanţi în tóte straturile societăţeĭ şi maĭ ales ale clerului. Se vede, căşi Serafim a fost unul din partidaniĭ cultureĭ slavice a timpului şi lui, ca pravoslavnicŭ, ise părea maĭ regulat a deriva numirea Episcopieĭ séle dela unŭ pesce slavinescu, de cât dela o Romă păpistăşéscă. De aceia Serafim, şi numai el dintre Episcopii Rômniculuĭ, numesce Eparchia Rîbnic.

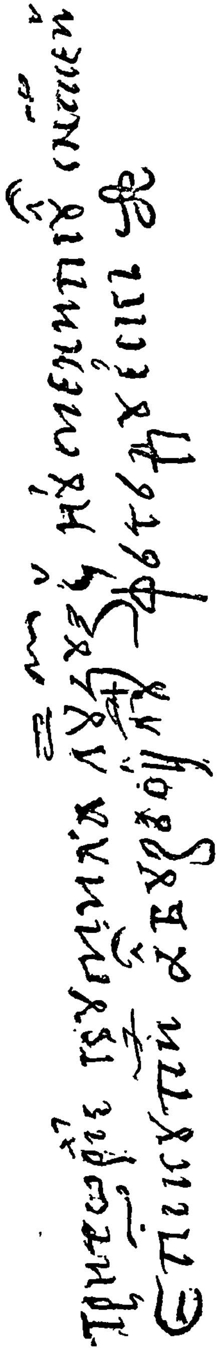
III.

ГРИГОРІЄ КꙊ МИЛА ЛꙊ ДꙊМНЕЗЕꙊ НꙊМЕНТꙊ ЄПИКОП А СФИНТІИ 'ЄПИСКОПІИ А БꙊЗЕꙊЛꙊЙ МАЙ НАИНТЕ АМ ФЪГЪДꙊЙ.

(Simbolul credinței în limba slavonă, după care urméză):

Лѣгѣ ачѣста съ бꙋро ши мѣ сꙋпꙋн челор з
сфинте ши а тоатъ лꙋма събоар, каре саꙋ стрѣсꙋ
дꙋпъ времи. Пѣтрꙋ ашезѣмытꙋ дирѫнтелор
домате але рѣрнтꙋлꙋи. Апостолѣска ши ка-
ѳоличѣска сфнта Бисѣрѣ алꙋ Хс. ши къте а-
чѣсте събоаръ лѣꙋ пріимит. нꙋменекꙋле ши еꙋ.
ши ле мѣртꙋрисекꙋ ши ле цїꙋ. Іар къте събоа-
рѣле нꙋ лѣꙋ пріимит. Ничі еꙋ нꙋ ле пріимекꙋ чи
ле депъртѣ. Ѫкъ ши къте пꙋрꙋчи цине сфнта
Бисѣрекъ а ръсъритꙋлꙋи. аꙋ скрисе аꙋ нескрисе. ши
еꙋ мъртꙋресекꙋ съ ле цїꙋ. ши съ оурме пре кърърѣ
сфнцилор пъринци. ши съ невоекꙋ съ пъзекꙋ тоате
порꙋчиле лор депли ши кꙋрате. Ѫкъ мъртꙋри-
секꙋ съ мъ сꙋпꙋн порꙋчїи прѣ лꙋминатꙋлꙋ меꙋ
домнꙋ ши дꙋпъ воѧ прѣ сфнцитꙋлꙋи митропо-
литꙋлꙋи съ оумблꙋ. ши ни ѡдат съ наи еꙋ воѧ
мѣ. саꙋ съ мъ аръ еу вре ѡдатъ потривни стъпъ-
нꙋлꙋи миеꙋ. Митрополитꙋлꙋи. ши съ ѫгреѡези
инема асꙋпръми. Чер ши дела дъшїи ачѣста съ
роаџе пре Дꙋмнезеꙋ ка съ ми лꙋминѣзе минтѣ
ши инема съ фїꙋ пꙋрꙋрѧ ѫтрꙋ порꙋчи лꙋи.

Ши сꙋ̑ па́за пъ̆сторїй лꙋи. А кърꙋѧ·сѧ фїе сла̃ ꙟ вѣчїи вѣкꙋ̃ Амин.

NOTE:

30) Simbolul credinţeĭ şi jurămêntul de maĭ sus, pre care Gregorie l'a pronunţatŭ la chirotonia sa, sûntŭ scrire pre pagina a doa a foieĭ a 5, rĕmânênd între actul alegereĭ şi aceste ale chirotonieĭ unŭ golŭ de doĕ pagine.

31) Actele sûntŭ scrise cu litere drepte, imitaţia tiparuluĭ şi noĭ le dămŭ cu terţia bisericéscă, care sémănă, păstrând tóte particularităţile scriereĭ.

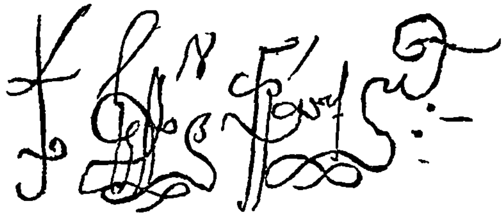
32) Că în Biserica Ungro-Valachieĭ era luptă între slavonismŭ şi romanismŭ, se vede şi din aceia, că credul, pre care l'a pronunţatŭ alesul Episcopieĭ de Buzeŭ, Gregorie, la chirotonia sa, este ḑisŭ în limba slavonă. Incă nu cutezaŭ cărturariĭ timpuluĭ, ca să pronunţe în limba românéscă rugăciunile, pĕnĕ când a veuitŭ Metropolitul Teodosie, care a rupt'o cu trecutul şi în Biserică.

33) Cuprinderea jurămêntuluĭ, pronunţatŭ de Gregorie, este o traducere fórte liberă şi cu particularităţĭ propriĭ ale traducĕtoruluĭ, faţă cu asemenea jurăminte din limba grécă. El se distinge şi printr'unŭ elementŭ monachalŭ, care nu se observă la alte jurăminte. Apoĭ are şi particularităţĭ ale limbeĭ româneseĭ de atuncĭ, care nu sûntŭ strĕinismurĭ, ca : «şi să-ĭ îngreoezŭ inema asupră-'mĭ».

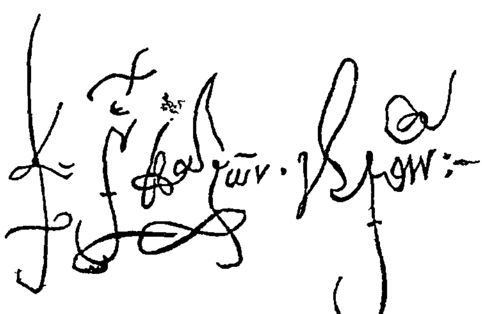
34) Aicĭ Gregorie se titulézā : «numenitul S-teĭ Episcopiĭ al Buzĕuluĭ etc». Iar maĭ jos se iscălesce «Bozovskiĭ, séŭ Buzevskiĭ». De unde se póte deduce, că el în faţa Metropolituluĭ Stefan era pentru numirile româneseĭ, ĭar când dispunea de sine, le slavoniza.

IV.

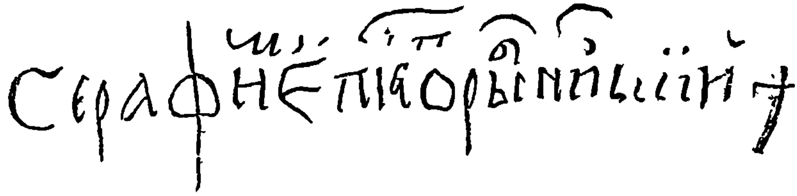
Де врѣме че пре сфнта Митрополіе, а тоатъ цара рүмънѣскъ. ꙋ ръма фъръ а е 'адевъра Митрополи. Плътиндꙋ даръ. ѿщѣска доторіе. феричитꙋ Кир Стефа. но каріи нѣ афла 'анчѣ 'Архіереи. ши Егꙋмени. кꙋ порꙋка феричитꙋлꙋ, пърите Мефодіе, Патриархꙋ Костатинꙋполею ши 'а прѣ лꙋминатꙋлꙋ Донъ. Іѡ Радꙋ Леѡ Воєводъ. ꙟпреоунъ кꙋ тоатъ 'адꙋнарѣ съборꙋлꙋ църъ рꙋмънешши, ꙟтратъ ꙟ сфънта Митрополіе а църъ Рꙋмънешши, оунде ѥсте храмꙋ сфнтꙋлꙋ ши марелꙋи Костантин, петрꙋ ка съ 'алѣце. ѡбра врѣни, ка съ фіе кикерниситорі. Ачешіи сфнте Митрополіе. де ꙟтъ пꙋса пре Егꙋменꙋл дила Тимѣна. Кир Петроніе, ол доилѣ пре 'Егꙋмнꙋ дела Садока Кир Стефан, ши ал треилѣ пꙋса пре 'Егꙋменꙋ дела Арџиш, Кир Феѡдосіе. каре са арътат. май врѣнии. ши де фоло. ши ѡбрат май лꙋмина. 'афирѣ дъстони 'ачещи сфинте Митрополіе. а фи Митрополит, дрепт ачѣста са скрис ла кодикъ, ла Ма к дни. въ лѣт ѕзроз (7177—1669).

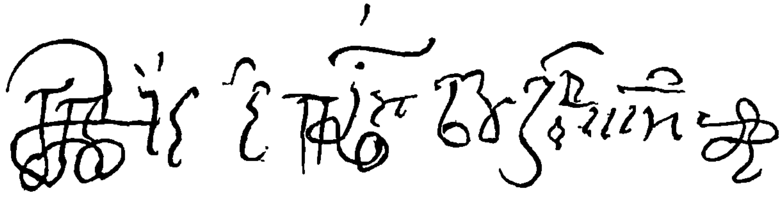
=Al Târnovoluĭ Ieronim.

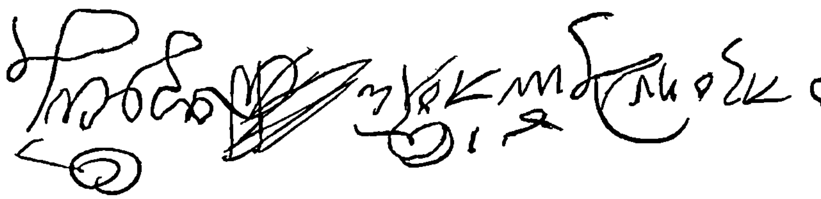
= Al Patrelor Emanoil.

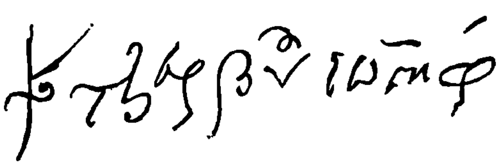
= Serafim Episcop Rômnicululĭ.

= Grirgoie Episcop Buzeuluĭ.

= Fost al Adrianupoleĭ Partenie.

 = Al Cervenilor Iosif.

NOTE:

[35]) Acestu documentu este scrisu pre fóia a 7 a codiceĭ, remânênd fóia a 6 alba.

[36]) Scrisórea documentuluĭ este cursivă, codată şi asvêrlitu, de aceia şi noi îlu presentămu cu garmondŭ bisericescŭ, păstrându-i particularităţile.

[37]) Décă Metropolitul Stefan a murită în anul 1669, şi el s'a suitu pre tronul aceştĭ Metropoliĭ la 1648, atuncĭ el a fostŭ Metropolitŭ al Ungro-Valahieĭ doĕ-ḑecĭ şi unu de anĭ.

[38]) Alegerea Episcopilor Ţereĭ se făcea din iniciativa Metropolituluĭ şi din ordinul Domnitoruluĭ; alegerea însĕ a Metropolitului pre timpurile, când Biserica nu se bucura de autocefalia eĭ, aştepta iniciativa Patriarchuluĭ de Constantinupol. Dovadă casul de faţa, când porunca de alegere vine dela Patriarchul Metodie şi Iω Radul Leon Voevodŭ.

[39]) Metropoliţiĭ, ca şi Episcopii Ţĕreĭ, se alegéŭ nu numaĭ de clerŭ, ci şi de boeriĭ Ţereĭ, cariĭ făcéŭ parte din obştésca Adunare. Acésta era alegerea socială a prelaţilor, făcută numaĭ din iniciativa Domnitoruluĭ, după acésta urma cea bisericéscă, la care luaŭ parte numaĭ clericiĭ; dovadă casurile de maĭ sus. La alegerea luĭ Teodosie însĕ iéŭ parte şi civilii, dar cu rolul numaĭ de a inspecta alegerea socială, acum făcută; căcĭ actul, cum vedemŭ, este subsemnatŭ tot de cătrĕ clericĭ numaĭ. Acéstă intervenire a elementuluĭ laicŭ din alegerea bisericéscă a luĭ Teodosie noĭ nu ni-o putemŭ

ecsplica, de cât prin aceia, că el trebue să fi fostŭ combatutŭ de către partida slavéno-filă din Ţéră, continuând, cum vomŭ vedea, cu maĭ multŭ curajŭ româno-filismul Metropolitului Stefan. Sărmană carte! Aĭ fostŭ, dar óre mult veĭ maĭ fi urîtă şi persecutată?...

40) Teodosie este originalŭ din Transilvania, venitŭ în Ţéră pre la monăstirea Cozia, unde a primitŭ şi călugĕrirea. Apoĭ, devenindŭ egumenŭ la mônăstirea luĭ Négoe din Argeş, care de la fundarea eĭ a fostŭ tot-dé-una unŭ centru al Romănismuluĭ, el s'a distinsŭ aicĭ, ca unŭ filoromânŭ de prima ordine. El a întrodusŭ, cum vomŭ vedea imediat, limba românéscă kĭar şi la rugăciunĭ în Biserica Munteniei şi tot-o dată trecéa în Ţéră ca: „obrazŭ maĭ luminatŭ.“

41) Atât Serafim, Episcopul de Rômnic, cât şi Grigorie al Buzeuluĭ, făcéŭ parte din partida slavéno-fililor Ţereĭ. Dovadă, că Grigorie din al Buzeuluĭ se face Buzovskiĭ, ĭar Serafim, pre lôngă că-şi termină numirea Episcopieĭ în skiĭ, apoĭ o maĭ deduce şi din рыба = pesce.

V.

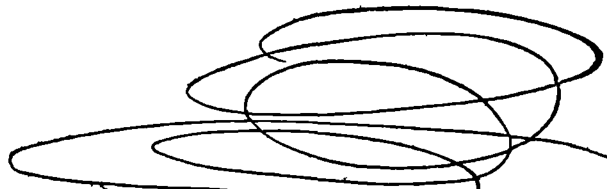
ѲЕѠДОСІЕ КꙊ МИЛА ЛꙊ ДМНЗЕꙊ РЪДꙊКЙ ЛА ꙟЧАТѪ Ѡ МИТРОПОЛІЕ А ЦЪРЫ МꙊГЕНЕЩЇ, КꙊ ГꙊРА МѢ ФЪГЪДꙊЕСК.

Кре́зъ ꙟтрꙋ оунꙋ Дмнѕеꙋ. та́тꙋль каре
цине тоате. каре аꙋ фъкꙋт черю ши пъмъ́нтꙋ
ши тоате кѫте сѫ вѫдъ ши кѫте нꙋ въ. ши
ꙟтрꙋ Домнꙋ Іс Хс Фіꙋ лꙋ Дмнѕеꙋ. каре ꙗсте
оунꙋ нъскꙋт, че́ла че саꙋ нъскꙋт дела татъ ма
наинте де тоц вѣчїи. лꙋминъ де ꙟ лꙋминъ,
Дмнѕеꙋ адеверит, дела Дмнѕеꙋ че адеверит, ка-
ре сѣꙋ нъсꙋт ꙗр нꙋ сѣꙋ фъкꙋт ꙟтро фире кꙋ
татъ де ꙟтрꙋ каре сѣꙋ погорит де ꙟ че́рюре,
пентрꙋ ноі ѡаменіи, ши пентрꙋ а ноастръ спе-
ніе, каре саꙋ ꙟтрꙋпат де ꙟ Дхꙋл сфнтъ. ши де
ꙟ Маріа кꙋрата фечоаръ ши сѣꙋ фъкꙋт ѡм. ши
сѣꙋ ръстигнит пентрꙋ ноі, ꙟ време лꙋ Пилат де

ꙟ Потъ͠ каре сѣꙋ мꙋчи͠ ши сѣꙋ ꙟгропа͠ шй аꙋ
ꙟвй атреꙗзи кꙋ͡м аꙋ зй скриптꙋре. ши сѣꙋ сꙋи͠
ла чéрюре, ши шáде дидадрѣпта тáтълꙋ, ши
ꙗр ва съ вїе кꙋ слáвъ съ жꙋдече вїи ши морцїи,
ши ꙟпъръцїа лꙋ нáре сфършéнїе, и ꙟтрꙋ дꙋхꙋ,
сфнтъ дмнꙋ, кáре фáче вїаца ши ꙗсе дела
татъ, кáре съ ꙟкинъ ши съ мърѣще ꙟпреꙋ-
нъ кꙋ татъ ши кꙋ фїю кáре аꙋ гръи͠ кꙋ
прорчїи; ꙟтро сфнтъ адевéритъ ши апостолѣ-
скъ бесѣрикъ, мъртꙋрисéскꙋ оунь ботѣзъ ꙟ ло
де ꙗртáрѣ пъкателор áщептꙋ ꙟвїарѣ морцилор
шй вїаца а вѣкꙋлꙋ че ва съ фїе áминъ.
Дꙋпъ ачáта сꙋферꙋ ши прїимéскꙋ ши чѣле
шáпте сфнте събóръ, кáре сѣꙋ адꙋнá ши сѣꙋ
фъкꙋ пентрꙋ ꙟтърирѣ токмѣлелор крещинещи,
мъртꙋрисéскꙋ кꙋ сꙋфлетꙋ кꙋ инема съ сꙋферꙋ
ши съ пъзéскꙋ, къте каноне ши къте токмѣле
аꙋ ꙟтъри ачéи сфци пърици че сѣꙋ афлá ꙟ-
тꙋнче ла ачѣле шапте събоаръ, ши тоáте сфин-
теле токмѣле ши ꙟвъцътꙋрїи, къте дꙋпъ ко-
гáте врéми сѣꙋ ꙟдрептатꙋ де сфнцїи пъри-
цїи, ꙗр де къте сѣꙋ лепъдá е, лѣпъдꙋмъ ши
ꙗꙋ, ши тоáте къте аꙋ прїими е прїимескꙋ ши ꙗꙋ,
ши ꙗр ꙟкъ мá мъртꙋрисéкꙋ съ пъзéкъ ши пáчѣ
Бесѣричїи ши ꙟтрꙋ тоáтъ врѣмѧ вїецїе
мѣле съ нꙋ гъндескꙋ асꙋпра ей нискáре лꙋ-
крꙋре ꙟпотривъ ничи ꙟтрꙋ кипꙋ, че кꙋ тотꙋл

сѫ оумезꙋ ши сѫ мѫ плекꙋ ꙟвѫцѫтꙋрилор челор бꙋне але прѣсфнцитꙋлꙋи миеꙋ стѫпѫн ши бирꙋиторю а тоатѫ лꙋмѣ патріархѫ, Кѵріо, Кѵріо Мелодіе ши мѫ фѫгѫдꙋескѫ, кꙋ мите кꙋ драгостѣ Дмнѫзеаскѫ, ши кꙋ фрика лꙋ Дмнзеꙋ. Пре сфнтеле каноане ши ꙟвѫцѫтꙋри сѫ паскꙋ кꙋвѫнтѫтоарѣ тꙋрмѫ карѣ ми сѫ дѫ пре мѫна мѣ, ши кꙋ кѫтꙋми ва фи пꙋтѣрѣ сѫ мѫ пѫзѣскꙋ кꙋратꙋ, де тоате рѫутѫциле недрѣпте ши виклѣне,—дꙋпѫ ачѣстѣ ꙟкѫ мѫ мѫртꙋрисескѫ, ши де кѫте токмѣле че аре сканꙋл патріаршескꙋ сѫ ле пѫзѣскꙋ нескимбатꙋ ꙟтрꙋ тоатѫ епархіа мѣ, мца ма ка дни. вѫ лѣт ,зроз (7177—1669).

Феѡдѡсіе кꙋмила лꙋ дмнзеꙋ рѫдꙋп
ла сфнтам митрополіе Аꙋгрѣмꙋнтенешти,
кꙋмѫна мѣ скрис атата Аникѫл

NOTE:

[42]) Simbolul credinţeĭ luĭ Teodosie este scrisŭ pre pagina a doa a foieĭ a 7 din condică.

[43]) Litera este cea drêptă imitaţia tiparuluĭ, pentru care noĭ dămŭ ambele acte cu terţia bisericêscă.

[44]) Acestŭ credŭ este prima traducţiune în limba românêscă din Muntenia, pronunţatŭ în Biserică şi el a fostŭ întrebuinţatŭ pĕnĕ la anul 1705, când a fostŭ înlocuitŭ cu traducţiunea luĭ Antim, Metropolitul, care se usitéză şi pĕnĕ astă-ḑĭ.

[45]) Traducţiunea luĭ Teodosie se distinge, cum vedemŭ, prin aceia, că dă ideile simboluluĭ prin forme gramaticale analitice. In genere, se póte ḑice, că traducţiunea este nemerită; afară de locul : «Intr'o sfântă *adeverită* şi apostolêscă Biserică». Metropolitul Teodosie scriea limba slavonă cât şi pre cea grecêscă (veḑĭ biografia luĭ „Bis. ort. rom." an. V. pag. 24—47 etc.), şi cu tóte aceste nu putemŭ să ni ecsplicămŭ, cum a putută să traducĕ termenul καθολική séŭ соборная, cu adeverită. Inţelegemŭ să se fi feritŭ de terminul catolicêscă, dar nu şi de terminul sobornicêscă când el întrebuinţază spasenie, sfêrşenie etc. Nu putemŭ iarăşĭ să presupunemŭ, că terminul de *adeverită* avea pre timpul luĭ Teodosie sensul de ecumenică, universală, deşĭ sensul lor se află şi astă-ḑĭ într'o afinitate óre-care; adecă ceia, ce este universalŭ, póte să fie şi adeveritŭ, nu înşĕ şi din contra.

[46]) După profesiunea de credinţă în rĕspectul dogmelor, alesul Bisericeĭ trece la partea tradiţională a eĭ şi mărturisesce, că va păzi prescripţiunile canonice, fĕrĕ a aminti de partea tradiţională nescrisă. Menţionéză înşĕ de prerogativele Patriarchieĭ asupra Bisericeĭ Ungro-Valachieĭ şi promite că le va păzi.

[47]) Chirotonia luĭ Teodosie s'a efectuatŭ adoa ḑi după alegerea luĭ eclesiastică; adecă la 21 Maĭ 1669.

[48]) Veḑĭ maĭ sus facsimilele scrisoreĭ Metropolituluĭ Teodosie.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI DE JUSTIȚIE

SECȚIUNEA II

ȘEDINȚA DE LA 24 FEBRUARIE 1884

Președința D-luĭ ALECSANDRU CREȚESCU *Prim-Președinte*

Membrĭ presențĭ . D-niĭ *Grigore Lahovari*
„ „ „ *Alecsandru Petrescu*
„ „ „ *George Platon*
„ „ „ *Petre Orbescu*
„ „ „ *Nicolae Mandrea*
„ „ „ *George Giurgea*

Fotoliuĭ Ministeriuluĭ public a fost ocupat de d. procuror general George Filitti

P. S. S. Archiereul Calistrat Orleanu Bărlădeanu a făcut recurs în Casație la 25 Noembre 1883, contra următórelor acte săvêrșite de Sinod cu ocasiunea dăreĭ sale în judecata bisericéscă a sântuluĭ Sinod :

1) Actul de acuzare din 22 Octombre 1883, semnat de Vicarul Inalt P. S. S. mitropolituluĭ primat prin care archiereul Calistrat se inculpă că a călcat canónele care opresc întrunirea preoților fără voia episcopilor, că s'a impus în capitală în diferite serviciĭ bisericeștĭ fără o prealabilă învoire, că a introdus în biserică o cetire neusitată și a alterat unele din formele liturgice, că jurnalul „*Biserica Română*„ înființat si redactat de P. S. S. merge mână în mână cu jurnalul „*Deșteptarea*„ din Iașĭ, care luptă de atâta timp contra înstituțiunilor canonice și în contra cleruluĭ Inalt, provocând la ură, la desfrêŭ, la anarhie, că a refusat de a subscri alăturĭ cu ceĭ-lalțĭ episcopĭ encyclica pastorală a S-tuluĭ Sinod, prin care se daŭ preoțimeĭ sfaturĭ părintescĭ și frățescĭ ca sĕ se feréscă de cursa ce li se întinde de

inimicii bisericeĭ, şi altele, fapte care caută să atragă escluderea sa din numĕrul archiereilor membri aĭ sântuluĭ Sinod.

2) Votul sântuluĭ Sinod notificat recurentuluĭ la 20 Iunie 1883, care decide suspendarea P. S. S. din serviciul archierieĭ pênă la sesiunea viitóre a sântuluĭ Sinod când se va statua asupra acusaţiuneĭ.

3) Votul sântuluĭ Sinod prin care s'a numit o comisiune de 5 membri ca sĕ instruiască casul.

Recurentul archiereul Calistrat a fost asistat de d-niĭ avocaţĭ G. Mârzescu şi C. Boerescu.

S'a presentat şi părintele vicar P. S. S. archiereul M. Ploeşteanu care a înmânat Curţeĭ adresa cu No. 1. din partea preşedinteluĭ sântuluĭ Sinod, mitropolitul primat, după care s'a retras din audienţă.

S'a dat cetire raportuluĭ făcut în causă de d. judecător Al. Degre, precum şi adreseĭ menţionate prin care se înapoiază citaţia de înfăţişare a preşedinteluĭ Sinoduluĭ sub motiv că lucrările Sinoduluĭ nu cad sub jurisdicţiunea Curţeĭ de Casaţie.

Imediat după acésta, d. procuror general, a cerut cuvêntul şi a ridicat escepţiunea de necompetenţă a acesteĭ Curţĭ de a judeca recursul părinteluĭ Calistrat.

Conclusiunile d-luĭ procuror general carĭ aŭ fost date şi înscris spre a fi alăturate la dosar, aŭ următórea cuprindere:

Domnilor Judecătorĭ,

Am cerut cuvêntul ca sĕ rog acéstă supremă Curte să'mĭ permită a declina competinţa sa de a judeca procesul de faţă.

Din cetirea raportuluĭ făcut de onoratul nostru domn raportor, aţĭ vĕḑut d-lor judecătorĭ, că recurentul a fost dat judecăţeĭ sântuluĭ Sinod pentru abaterile sale de la canónele bisericescĭ, abaterĭ cari, după cum resultă din actul de acusaţiune, ating demnitatea caracteruluĭ sĕŭ de membru înalt al cleruluĭ român şi slăbesc prestigiul bisericeĭ, maĭ cu sémă când nisce asemenea abaterĭ se comit de un arhiereŭ, care face parte din sântul Sinod.

P. S. S. archiereul Calistrat nemulţumit de actele pregătitóre

judecăţeĭ sale sĕvêrşite pênĕ astădĭ de sântul Sinod le atacă pe calea recursuluĭ în Casaţie.

Maĭ 'nainte de a cerceta daca aceste acte sunt definitive saŭ nu; şi dacă nu sunt definitive, sunt ele din acelea cari de şi nedefinitive pot fi atacate cu recurs în Casaţie, precum şi dacă recursul contra acestor acte este făcut în termen saŭ nu, sĕ ne ocupăm de declinatoriul de competinţă *ratione-materiae*, ce 'mĭ-am permis a ridica înaintea domniilor-vóstre.

Declinătoriul acesta de competinţă a muncit şi mintea recurentuluĭ, acésta resultă evident din precauţiunea luată de P. S. S. prin primele liniĭ ale memoriuluĭ sĕŭ, prin care se încércă sĕ ne convingă a priori, că recursul sĕŭ nu conţine nimica de anormal, că déră trebue privit ca tóte recursurile, ce intră în atribuţiunile Curţeĭ de Casaţie.

Eĭ bine sĕ ne încercăm şi noĭ, şi sperăm cu maĭ mult succes, sĕ demonstrăm, din contră, că nu putem sĕ declarăm acest recurs de admisibil fără sĕ păşim peste atribuţiunile date aces-teĭ supreme Curţĭ de legea sa organică, şi fără sĕ violăm canónele sânteĭ nóstre religiunĭ de rĕsărit, legea organică a sântuluĭ Sinod precum şi Constituţiunea nóstră.

Recursul Teofilieĭ sale Calistrat Bârlădeanu este o curată plângere adresată către puterea laică contra abusuluĭ comis de membriĭ sântuluĭ Sinod în esersiciul funcţiuneĭ lor.

Ca sĕ vedem însĕ daca acest recurs *tanquam ab abusu*, şi care la Francezĭ se numesce *appel comme d'abus*, póte sĕ esiste şi la noĭ, sĕ ne fie permis a esamina în câte-va cuvinte causele ce aŭ dat nascere acestuĭ fel de recurs maĭ cu sémă în lumea catolică.

Încă din epoca, în care împĕraţiĭ Romanĭ aŭ îmbrăţişat creştinismul se făcea o distincţiune între afacerile eclesiastice şi cele timporale; ast-fel chiar împĕratul Justinian prin novela sa 83 a dis: «daca este vorba de un delict eclesiastic ce trebue «pedepsit cu pedepsele prevĕdute de canóne, numaĭ Episcopul «singur sĕ pronunţe, fără participarea judecătorilor provin-«cieĭ, căcĭ nu voim ca judecătorĭ civilĭ sĕ cunóscă nisce ase-«menea afacerĭ, fiind necesar ca ele să fie instruite dupĕ ca-

2

«nóne, şi culpabilii sĕ fie pedepsiţi cu pedepse eclesiastice, «conform cu sântele şi divinele regulĭ pe carĭ legile nóstre nu le «despreţuesc ci se conformă cu ele.»

Cu timpul însĕ, biserica occidentuluĭ păşind peste limitele trase de acest împĕrat, se simţi necesitatea unuĭ recurs la autoritatea civilă spre a reprima infracţiunile la întocmirile bisericescĭ (pragmatique) şi la concordat, recurs menit a pune o stavilă încălcărilor făcute de jurisdicţiunea eclesiatică asupra căderilor putereĭ timporale. Acest recurs se numi *appel comme d'abus*, şi trecu prin diferite fase pênĕ ce se reglementă în mod definitiv prin legea din 18 Germinal an X (8 Aprilie 1802) relativă la organisaţiunea cultelor. Primul titlu al acesteĭ legĭ tractéză «despre regimul bisericeĭ catolice în raporturile sale generale cu drepturile şi poliţia statuluĭ».

D-l Dalloz în opera sa «*Repertoire de législation*» la cuvêntul Culte No. 232 ne spune că astădĭ dupĕ art. 6 din citata lege ar esista cincĭ cause principale al acestuĭ abus. 1) Usurpaţiunea saŭ escesul de putere. 2) Contravenţiunea la legile şi reglementele republiceĭ 3) Infracţiunea la regulele consacrate prin canónele primite în Francia. 4) Atentatul la libertăţile, scutirile şi obiceiurile bisericeĭ Galicane. 5) Ver-ce intreprisă saŭ ver-ce procedeŭ care în esercişiul cultuluĭ póte compromite siguranţa cetăţenilor.

Dar acéstă lege în cea ce privesce interpretarea canónelor maĭ că nu 'şĭ are aplicaţiune. Iată în adevĕr ce cetim în Dalloz, opera citită la No. 248: «Al treilea cas de abus este infracţiu«nea regulelor consacrate de canónele primite în Francia. Acés«tă disposiţiune din art. 6 ridică dificultăţĭ grave în aplicaţiune. «Spre a constata în adevĕr, o infracţiune la acele canóne, trebue «maĭ întêiŭ sĕ fie cunoscute şi numaĭ în urmă sĕ se priméscă «puterea de ale interpreta. Or este adevĕrat a zice că cea maĭ «mare parte din articolele organice presupun acéstă cunoştinţă «şi acéstă competinţă din partea membrilor consiliuluĭ de Stat, «cu tóte acestea, nu-li s'ar putea încredinţa interpretarea acelor «articole fără nicĭ o primejdie. De aceia nu credem că ast-fel ar «fi fost cugetul legiuitoruluĭ din anul X».

Ceva maĭ mult, suspendarea provisorie din funcțiunile sacerdotale nicĭ nu póte sĕ dea loc la apelul *comme d'abus*, Dalloz No. 236 comb. cu No. 703 pentru archiereĭ.

In România însĕ nu esistă vre-o lege analogă cu legea Francesă din anul X, maĭ sus citată, şi nicĭ nu póte sĕ esiste într'o țéră în care biserica dominantă după constituțiune este aceea de rĕsărit, biserică ce nu a putut provoca vre-o dată o asemenea lege, pentru că nu s'a recunoscut nicĭ o dată ca o putere în stat, spre a se ivi necesitatea de a se închea pragmatice saŭ concordate între ea şi statul român.

Prin urmare daca ne este permis pentru interpretarea legilor noastre civile sĕ recurgem căte o dată la jurisprudența şi altor țĕrĭ civilisate din causa analogieĭ ce ar esista între legile lor cu ale noastre, în materie bisericească trebue să căutăm soluțiunea de care avem nevoe, numaĭ în învĕțămintele bisericeĭ noastre de orient şi în jurisprudența patrieĭ nóstre.

Să esaminăm dér care a fost legislațiunea țĕreĭ nóstre înainte de legile esistente, cum ea a fost interpretată, precum şi care sunt legile ce ne guvernă astădĭ şi care este jurisprudența stabilită.

Nu este aci locul, şi nu 'mĭ voiŭ permite a face teoria filosofică a religiuneĭ creştine, destul este să ne amintim că biserica de rĕsărit s'a ținut strict în limitele trase încă de marele împĕrat Constantin, carele, precum este cunoscut, este cel d'ântêiŭ împĕrat care a îmbrățişat creştinismul, şi care a dat cea maĭ prefectă definițiune relațiunilor ce trebue să esiste între autoritatea bisericecscă şi puterea laică.

Acéstă definițiune o găsim în opera luĭ Eusevie Episcopul Chesarieĭ din Palestina.

Acest episcop, care a fost unul din ceĭ maĭ învĕțațĭ din epoca luĭ Constantin, în capitolul XXIV, cartea IV, din a patra sa cuvêntare despre viața luĭ Constantin cel mare, intitulat : „Quod externarum rerum quasi episcopum quendam se esse professus est," ne arată că împĕratul Constantin aflându-se în mijlocul episcopilor adunațĭ de el, între care se

afla și Eusevie, le-a adresat aceste cuvinte : „Vos intra ecclesiam, ego extra ecclesiam Deo episcopus constitutus sum. (Vezĭ și Vladimir Guettée histoire de l'église vol. III. pag. 68.

Din aceste cuvinte ale luĭ Constantin resultă că El a păstrat pentru sine dreptul de înaltă preveghere asupra afacerilor exterioare ale bisericeĭ, iar tot ce privește dogmele și afacerile spirituale le-a încredințat sinódelor și episcopilor, ca unii ce trebuie să compună autoritatea interioară bisericească.

De principiile acestea ale mareluĭ împĕrat, carĭ creaŭ bisericeĭ o posițiune modestă față cu autoritatea laică, de aceste principiĭ, dic, inspirată biserica de răsărit a străbătut 15 secole pênĕ în zilele nóstre păstrând pe de o parte ne atinsă credința, iar pe de alta respectând de a pururea supremația putereĭ laice, proclamată atât de Mântuitor, carele, dupe cum ne arată Sânta Evanghelie dupe Mateĭ, Cap. 22 § 21 a dis : „Dațĭ Cesaruluĭ cele ce sunt ale Cesaruluĭ și luĭ D-zeŭ cele ce sunt ale luĭ Dumnezeŭ.“ cât și de Apostoliĭ sĕĭ, între carĭ Apostolul Pavel în epistola sa către Romanĭ, Cap. 13 § 2 a dis: «Tot sufletul să se sapună autorităților celor maĭ înalte». Iar Apostolul Petru în întêia sa epistolă generală, Cap. 2 § 13 — 15 a dis: «Decĭ supunețĭ-vĕ la tótă ordinea «omenéscă pentru Domnul; orĭ împĕratuluĭ, ca celuĭ maĭ «presus; orĭ guvernatorilor, ca celor trimișĭ de el spre pe«depsirea făcătorilor de rele și spre lauda făcătorilor de «bine căcĭ așa este voia luĭ Dumnedeŭ.“

Ilustrul Guizot, în opera sa *Histoire de la civilisation en France depuis la chute de l'empire Romain*, lecțiunea a treia, vorbind despre varietatea principiilor și formelor societățeĭ religióse în Europa, și despre clasificarea diverselor sisteme, 1) în privința raporturilor bisericeĭ cu Statul, și al 2) în privința constituireĭ interne a bisericeĭ, ne dă dovada cea maĭ eclatantă despre veracitatea afirmațiunilor nóstre, relative la doctrina profesată de biserica de răsărit încă de la suirea creștinismuluĭ pe tron cu împĕratul Constantin și pênĕ astădĭ.

In adevĕr, dupe ce eminentul profesor face teoria diferi-

telor sisteme religióse, ne arată cum biserica de rĕsărit a rĕmas fidelă vechilor tradițiunĭ, și pentru ce biserica romană a fost nevoită a nu ține seamă de ele. Causa care a silit biserica occidentuluĭ a păși peste atribuțiunile definite de împĕrațiĭ creștini, a fost invasiunea barbarilor după căderea imperiuluĭ roman atuncĭ când clerul se simțea maĭ forte, pentru că poseda în sînul sĕŭ o mare parte din inteligența țĕreĭ.

Ast-fel căḑênd imperiul, principilor investițĭ cu porfiră aŭ succedat regĭ îmbrăcațĭ în blănurĭ, și biserica nu numaĭ că nu a avut pentru aceștĭ noĭ venițĭ aceiașĭ considerațiune și acelașĭ respect, dar a fost încă nevoită, spre a lupta contra barbarieĭ lor, sĕ întindă cât maĭ mult resortul截 putereĭ spirituale. Esaltațiunea sentimentuluĭ religios al popórelor a fost mijlocul de acțiune și de apărare a bisericeĭ occidentale; de acĭ, dar, a decurs pretențiunile de suveranitate ale bisereceĭ romane încă din secolul al V.

In orient din contră de și imperiul a trăit 12 secole în decadență continuă, biserica nu a pretins nicĭ odată a ajunge la suveranitate. Biserica greacă a rămas față cu împĕrațiĭ orientuluĭ, maĭ în aceiașĭ posițiune modestă, în care se afla biserica romană sub împĕrațiĭ romanĭ; cu alte cuvinte, biserica de rĕsărit, după cum maĭ sus am spus deja, s'a mărginit în limitele trase de marele împĕrat creștin, aplicând canónele conform tradițiunilor orientale.

Eĭ bine, tradițiunile acestea ale bisericeĭ orientale a fost respectate și aplicate în țéra nóstră atât de biserică cât și de puterea civilă și pênĕ la recursul de față al Teofilieĭ sale părintele Calistrat Bârlădeanul, nu esistă la a mea cunoscință, esemplu în România să se fi făcut vre odată apel de un prelat al bisericeĭ la judecătoriĭ civilĭ contra judecăților de disciplină bisericéscă, judecățĭ de o ordine cu totul interióră. Din partea cleruluĭ inferior avem asemenea esemple, după cum vom vedea maĭ în urmă.

Și în adevĕr, înainte de regulamentul organic, norma după care se efectuaŭ nesce asemenea judecățĭ era, canónele

bisericeĭ şi tradiţiunea, carĭ aŭ fost tot-d'auna respectate în aplicaţiunea lor de guvernul ţěreĭ. Dovadă despre acésta ne este jurisprudenţa din acele timpurĭ consacrată de biserică în deacord cu guvernul.

Am căutat în archivele autorităţilor nóstre bisericescĭ şi am gasit în archiva mitropolieĭ din Bucurescĭ o condică pe aniĭ 1668—1820 numită condică sântă, în care sunt trecute diferite hotărârĭ în materie de disciplină bisericéscă, din care resultă că afacerile inferióre a le bisericeĭ aŭ fost de-a pururea judecate de autorităţile bisericescĭ, în presinţa celor maĭ înalţĭ demnitarĭ civilĭ aĭ ţěreĭ; ast-fel găsim la pagina 17 a acesteĭ condice o hotărâre din anul 1679 Aprilie 15, prin care se reinstaléză la mitropolia Ungro-Vlachieĭ fostul mitropolit Teodosie, scos din acéstă mitropolie pe timpul luĭ Grigoraşcu Vodă; acéstă hotărâre are următórea coprindere:

Tóta acţiunea şi actul, ce pare a avea caracterul cuviinţeĭ şi al dreptaţeĭ, şi maĭ ales acţiunile spirituale şi hotărârile, ce se fac din ordinul tronuluĭ ecumenic, în diferite locurĭ, trebue să fie înscrise şi înserate în condicele eclesiastice locale, spre a fi pentru trebuinţa timpurilor. După cum s'a întâmplat, şi acum, a fost, ca noĭ sě fim trămişĭ din partea întru tot Prea Sânţituluĭ şi prea înţeleptuluĭ Patriarh ecumenic, D. D. Dionisie, şi a Sântuluĭ Sinod al archierilor celor de lângă dânsul, prin gramate sinodale, unde se dispune şi se determină causa, pentru care am fost trămişĭ, în urmarea reclameĭ şi a cerereĭ D. Teodosie, celuĭ scos din mitropolia acésta a Ungro-Vlachieĭ pre timpul domnieĭ luĭ Grigoraşcu Vodă, pentru ca să studiăm judecata pentru tronul acesteĭ Eparchiĭ a Ungro-Vlachieĭ, dintre actualul eĭ metropolit Varlaam şi cel scos din dênsa D. Teodosie. Şi întâmplându-se sě se facă adunare înaintea prea luminatuluĭ, prea mărituluĭ şi iubitoruluĭ de Dumneḑeŭ şi cel maĭ crestin Domn si Voevod al tóteĭ Ungro-Vlachieĭ D. D. Ioan Şerban Cantacuzin Voevod, şi înaintea prea onoraţilor boerĭ aĭ Ţěreĭ şi aĭ Domnieĭ acestia, si a Episcopilor sufraganĭ aĭ Metropolieĭ aceştia a Ungro-Vlachieĭ şi a altor archiereĭ distinşĭ din diferite ţěrĭ, carĭ traiesc aicĭ, şi a fost că s'aŭ presentat în adunarea acésta a divanuluĭ domnesc ambiĭ stând în picióre, — Varlaam si D. Teodosie; şi rădicând D. Teodosie pricina acésta înaintea nóstră, noĭ, conform ordinuluĭ tronuluĭ ecumenic, am adus de faţă condica sântă a Metropolieĭ aceştia a Ungro-Vlachieĭ şi am cautat, dacă se află culpe scrise în contra D. Teodosie, pentru care s'a cate-

risit atuncĭ şi s'a scos din tronul Metropolieĭ, şi aflând óre-care culpe şi în condică şi afară de condică într'o hârtie, le am cercetat şi am întrebat pe Varlaam, daca póte să presinte inculpători şi martorĭ aĭ culpelor acelora în contra D. Teodosie, şi a declarat însuşĭ Varlaam cu gura sa, că „nicĭ inculpător sunt şĭ nicĭ ştiu martorĭ pentru acésta, şi nicĭ nu cunosc culpabil în ast-fel de culpe pe D. Teodosie; acésta numaĭ ştiu, că D. Teodosie a fost scos din tron cu sila, şi eŭ fiind atunci Episcop de Rîmnic, am fost înfluenţat de Domnitorul de atuncĭ ca sĕ mĕ stramut în tronul Ungro-Vlachiei, şi m'am opus înfricoşărilor Domnitoruluĭ ca sĕ nu fac o arbitrarietate ca acéstă, după cum e cunoscut tuturor, şĭ s'a chirotonisit metropolitu la metropolia acésta, un Dionisie, egumen al monăstirei Sânteĭ Treimĭ; apoĭ după mórtea acestuia, iarăşĭ fiind silit de catre Domnitor, şi am fost judecat, că nu va fi greşala acésta ca cea dântêiŭ, am primit strămutarea acésta la tron, şi fiind acum la judecată, me supun la tot, ce se va găsi de cuviinţă„ şi aşa noĭ am hotărît cu voia şi porunca Intru tot Prea Sânţitului Patriarh şi în puterea gramateĭ sinodale, că D. Teodosie, ca cel ce s'a aflat inocent neavând nicĭ inculpătorĭ nicĭ marturĭ pentru aceste, sĕ aibă iarăşĭ tronul Ungro-Vlachiei, pentru care s'a chirotonisit legal, şi sa i se dea semnul păstorieĭ, adica pateriţa, şi să se recunóscă de acum iarăşĭ metropolit legitim şi Vlădică a Eparchieĭ Ungro-Vlachieĭ, conform gramatelor patriahale şi sinodale, iar Varlaam, ca cel ce s'a strămutat la acest tron pe de o parte din nesciinţă, iar pe de alta de sila, după mórtea lui Dionisie, ca cel ce a mărturisit adevĕrul şi inocenţa D-lui Teodosie, şi ca cel ce s'a convins cu bună credinţă de acéstă hotărâre, şi a cerut condescendeţa S. Sinod, să fie deci depărtat din tronul metropoliei Ungro-Vlachiei şi de veniturile eĭ şi să rĕmână în pace şi în linisce. Şi aşa regulându-se acéstă causă şi judecată, s'a scris presentul act în sânta condică a metropolieĭ acestea spre sciinţa. In anul 1679 Aprilie 15, indictionul II.

† *Marele Logofĕt al Bisericĭ celeĭ mari, persóna ecsarhică şi representat al Intru tot Prea Sântuluĭ,* **Ioan Carnofillis**

† *Smeritul Metropolit al Mirelor Eugenie,* **Coecsarchu**

† *Smeritul Metropolit al Dristei.* **Metodie.** *Aflându-mĕ faţă am subsemnat.*

De asemenea la pagina 27 verso, găsim o hotărâre din anul 1705, prin care Ilarion fostul Episcop al Râmniculuĭ, a fost lipsit şi caterisit de tótă acţiunea şi ordinea archieréscă, şi depărtat de la sânta Episcopie. La judecata acésta, care s'a petrecut pe timpul luĭ Ión Constantin Basarab Voevod, aŭ luat iarăşĭ parte numaĭ membriĭ înalţĭ aĭ cleruluĭ. Hotărârea acésta are următórea coprindere:

Dositei *cu mila lui Dumnedeu Patriarh al Sântei cetăţî a Ierusalimuluĭ şi a tótă Palestina.*

Fiind că Ilarion, fostul Episcop al Rômniculuĭ a cădut în maĭ multe culpe, din ordinul prea înălţatuluĭ şi prea blânduluĭ Domn şi Voevod al tóteĭ Ungro-Vlachiĭ D. D. Ioan Constantin Basarab Voevod s'aŭ întrunit la modestia nóstră Prea-Sânţitul Metropolit al Ungro-Vlachieĭ D. Teodosie şi ceĭ-l'alţĭ Metropoliţĭ, ce se aflaŭ aici, D. Teodosie al Tîrnoveĭ, al Adrianopoleĭ D. Climent, al Sofieĭ D. Aucsentie, al Ierapoleĭ D. Mateĭ, şi Archiepiscopul Pogonianieĭ D. Eutimie, şi presentându-se, în adunarea acésta Ilarion, Episcopul de Rômnic cel înlăturat, saŭ pus de faţă culpele luĭ şi s'aŭ demostrat, pre care şi el cu gura luĭ le-a mărturisit. Intêiŭ, el a consimţit şi adoratoriĭ Papĭ aŭ construit biserică chiar în oraşul Rômnic. Al doilea, la mormintele ortodocşilor, care se află în sânta biserică a Episcopieĭ, a consimţit şi a-doratoriĭ Papeĭ aŭ îngropat cadavrurĭ de papistaşĭ, adecă, cadavrurĭ de ereticĭ şi schismaticĭ. Al treilea, a bătut pre un monach şi i-a dat luĭ pênă la 800 de beţe. Al patrulea, pre femeia unuĭ bărbat, pre care părinţiĭ eĭ aŭ măritat'o după lege, întrebuinţând arbitrariul şi maĭ ales patima şi interesul, a cununat'o cu alt bărbat, şi a încurajat la arătare concubinajul. Al cincilea, se ópune şi propriuluĭ sĕŭ metropolit, stariţul luĭ, şi neîngrijesce de administraţia turmeĭ, şi a pĕcătuit în multe şi în marĭ pĕcate, care, fiind cunoscute, este de prisos ale enumera. Aceste fiind ast-fel, pentru cuvêntul, că culpele luĭ staŭ pre faţă în contra canónelor, în contra legilor politice, chiar în contra sânteĭ scripturĭ şi în contra tradiţiuneĭ bisericescĭ, făptuitoriĭ unor asemenea fapte din diferite timpurĭ s'aŭ caterisit şi de preoţie s'aŭ depărtat; (de aceia) s'a judecat şi s'a hotărât cu socotinţă comună, adică a modestieĭ nóstre şi a Prea sânţiţilor Archiereĭ, aflătorĭ de faţă, fraţilor noştri celor prea iubiţĭ în sf. Spirit şi coliturgisitoriĭ noştri, ca acesta, fostul Episcop al Rômniculuĭ Ilarion, să fie lipsit şi caterisit de tótă acţiunea şi ordinea archieréscă şi depărtat de la sânta Episcopie a Rômniculuĭ maĭ sus numită, şi el să fie şi să se numéscă din ora acésta pênă la cea de pe urmă răsuflare Ilarion monahul, şi să se aşeze întru monahiĭ simpli, şi nicĭ nume nicĭ onóre de arhiereŭ să nu aibă, saŭ cel puţin de preot, ci să fie şi sĕ se dică monah şi nimic maĭ mult. Cu permisiunea şi din ordinul Prea piosuluĭ şi prea înălţatuluĭ Domnitor, D. Teodosie, propriul Mitropolit al Ungro-Vlachieĭ, să aibă deplină putere cu sântul Sinod al Prea sânţilor Archiereĭ menţionaţĭ să alégă şi să chirotoniséscă alt Episcop la sânta Episcopie a Rômniculuĭ, citată aicĭ, după sântele şi divinele

canóne, bărbat onorabil și demn de turma archieréscă. Pentru care și gramata acésta s'a scris și subsris în Bucurescĭ 1705 luna Martie.

† *Al Ierusalimului,* Dositeĭ
† *Fost al Târnovului,* Teodosie
† *Fost al Adrianopoleĭ* Climent
† *Al Ierapoleĭ,* Mateĭ, *martor.*
† *Al Pogonianieĭ,* Eutimie
† *Vlădică* Teodosie

A venit regulamentul organic și prin texte de lege a recunoscut starea de maĭ 'nainte în acéstă materie; astfel regulamentul organic de dincolo de Milcov în art 298 ḑice că: „mitropolitul și episcopiĭ eparchioțĭ singurĭ vor a„vea în decasteriele lor putere de a judeca despre tóte „pricinile bisericescĭ și duhovnicescĭ.“ Regulamentul or„ganic de dincóce de Milcov dă drept mitropolituluĭ de a „judeca chiar pe clericiĭ carĭ se amestecaŭ în afacerile laice; „étăîn a devĕr cum se rostesce art. 364: Când vre unul din „partea clirosuluĭ bisericesc se va amesteca la lucrurile care „privesc numaĭ ocârmuirea Domnuluĭ pricinuind prin acés„tă tulburare la liniștea și buna orânduială a publiculuĭ, or „va intra în căutare de pricinĭ care privesc la judecătoriile „politicescĭ, precum și când va călca pravilele și legiui„rile acestuĭ principat, orĭ nu se va purta cu bună brân„duială după al sĕŭ caracter, atuncĭ Logofĕtul pricinilor „bisericescĭ va face cunoscut Domnuluĭ pe aceia, și va „cere ca să se dea vinovatul în cercetarea părinteluĭ mi„tropolit, față aflându-se și marele logofĕt spre a se judeca și a 'șĭ lua căḑuta pedépsă.“ De unde resultă că pentru abaterile bisericescĭ nicĭ că se putea pune în îndoială esclusiva competință a mitropolituluĭ.

A venit legea organică a Curțeĭ de Casație și în articolul 2 cetim că: „tribunalele bisericescĭ carĭ aḑĭ esercită în fapt óre-care atribuțiunĭ în materie de căsătorie, sunt asemenea „supuse jurisdicțiuneĭ Curțeĭ de Casație,“ și cu tóte acestea, acéstă Inaltă Curte nu l'a aplicat nicĭ o dată; dovadă jurisprudența sa constantă, a se vedea decisiunile No. 26 din 21 Ianuarie, No. 70 din 3 Martie, No. 265 din 15 Octombre și 296 din 25Octombre, tóte aceste de's'unĭ, aŭ fost date în anul

1865. Étă motivele pe care se fundéză Curtea spre a respinge aceste recursurĭ. Voiŭ ceti decisiunea din urmă care reproduce idea ce a dominat în toate aceste decisiunĭ.

Curtea

„Avênd în vedere art. 2 legea acesteĭ Curţĭ.

„Considerând că acest articol enunciă tóte trebunalele ţěreĭ „care sunt supuse juridicţiuneĭ Curţeĭ de Casaţie, între care „prin alin. 2 se numěră şi tribunalele bisericescĭ, care eser- „cita în fapt oare-carĭ atribuţiunĭ în materie de căsătorie.

„Considerând însă că de şi nu se poate tăgădui în puterea „acestuĭ articol juridicţiunea Curţeĭ de Casaţiune asupra tri- „bunalelor bisericescĭ, judecând în sus ḑisele materiĭ, dar „chipul şi limitele acesteĭ juridicţiunĭ urmaŭ a se determina „de legiuitor când a venit să legiuiască despre competinţa „Curţeĭ cu atribuţiunĭ de Casaţiune, precum a făcut pentru „tribunalele civile şi militare.

„Considerând că prin art. 36 legiuitorul înşiră cu amă- „nuntul, chiar în materie civilă, casurile numaĭ în care se „póte ataca o hotărîre în Casaţiune, mărginindu-le în cea „ce privesce hotărîrile tribunalelor militare, numaĭ la două „şi anume, 1) necompetinţă 2) abus de putere [1].

„Considerând că daca legiuitorul în materie militară ce „cade cu totul în domeniul public a limitat competinţa nu- „maĭ la două casurĭ, apoĭ în materie bisericească nu se pot „ataca hotărîrile de divorciŭ de căt pentru esces de putere „şi necompetinţă.

„Considerând că escesul de putere, în materie de căsă- „torie, după înţelesul rostireĭ art. 36 citat maĭ sus, este acela „când tribunalele bisericescĭ 'şĭ ar însuşĭ a cerceta casurĭ cu „totul streine de atribuţiile lor.

[1]) Astăḑĭ după art. 75 şi 76 codul de justiţie militară atât cel din 1873 căt şi după cel din 1881 art. 74 şi următorĭ, un numěr restrâns de condamnaţĭ de tribunalele militare pot face recurs în Casaţie şi numaĭ pentru necompetinţă, iar pentru esces de putere numaĭ prin intervenţiunea ministeruluĭ justiţieĭ conform art. 443 prod. cod. penal ordinar, după cum prevede art. 76 din codicele justiţieĭ militare din 1881, şi pedepsele ce pronunţă în mod definitiv tribunalele militare nu sunt pedepse spirituale ca acelea ce pronunţă tribunalele bisericescĭ, ci pedepse privative de libertate, degradare şi chiar pedépsa cu mórte.

„Considerând că hotărîrea atăcată în Casaţie fiind în o „materie supusă competinţeĭ bisericescĭ, pentru că prin ea „se statuéză numaĭ asupra casuluĭ căsnicieĭ, prin urmare „nu se vede că esistă escesul de putere în modul prevĕzut „de lege.

„Pentru aceste motive în unire cu conclusiile procurorul „general, respinge etc."

Articolul acesta 2 din legea nóstră organică a fost abrogat prin art. 216 din codul civil, care cu mult cuvênt a supus judecarea proceselor de divorciŭ jurisdicţiuneĭ tribunalelor civile după cum am constatat acésta în discursul nostru de deschidere pe anul corent.

Déră maĭ este articolul 36 din legea nóstră organică, care prin aliniatul 2 deschide calea casaţiuneĭ chiar în contra actelor judecătorescĭ nedesăvêrşite care ar coprinde un esces de putere saŭ ar fi făcute fără competinţă. Am dis, şi nu 'mĭ permit a maĭ repeta aci, că de óre-ce nu cred că afacerile de desciplină bisericească pot fi diferite judecătorilor civilĭ, apoĭ nicĭ art. 36 nu poate să deschidă recurentuluĭ calea casaţiuneĭ.

Dacă am presupune însă pentru un moment că acéstă Curte ar fi competentă, se nasce întrebarea, póte recurentul să invóce acest articol în faţa jurisprudenţeĭ stabilită de acéstă supremă Curte încă de maĭ multĭ anĭ? eveditent că nu.

C rtea de Casaţiune la noĭ ca şi în Francia a stabilit că art. 36 aliniatul 2 sus citat trebue combinat cu art. 41 din aceiaşĭ lege, dupe care numaĭ Ministrul justiţieĭ adresându-se prin organul ProcuroreluĭGeneral saŭ d'a dreptul către acéstă Cu te póte cere anularea unor acte, fie şi nedesavârşite, care ar conţine în sine escesurĭ de putere de natură a aduce o perturbaţiune gravă în mersul constituţional al mecanismuluĭ Statuluĭ, căcĭ este de o necesitate imediată de a se restabili equilibrul social sdruncinat prin nesce asemenea escese de putere.

In materie penală însă art. 41 numaĭ are nicĭ o importanţă de când a fost înlocuit cu art. 443 din proc. cod. penal, care

sună ast-fel: „când dupe o ordine formală a Ministeruluĭ justiţieĭ către Ministerul public al Curţeĭ de Casaţiune, acesta va denunţa la secţiunea criminală acte judecătorescĭ, deçisiunĭ saŭ sentinţe contrariĭ legeĭ, ele vor putea fi anulate şi autoriĭ lor urmăriţĭ, daca cere casul, dupe Cap. III de la titlu IV al acesteĭ cărţĭ." (Vezĭ decisia No. $^{500}/_{70}$.

Din aceste puţine cuvinte resultă că dupe legea Curţeĭ de Casaţie recursul acesta este inadmisibil.

Să discutăm în fine cestiunea şi din punctul de vedere constituţional şi a legeĭ organice a sântuluĭ Sinod,

Călăuza legiuitoruluĭ constituant din 66 la noĭ ca şi la grecĭ a fost, după cum se ştie, constituţia Belgieĭ. In acéstă constituţiune nu găsim nicĭ o disposiţiune care să ne conducă în studiul nostru, pentru că legiuitorul belgian, după çe prin art. 14 din constituţia sa proclamă libertatea de conştiinţă şi libertatea cultelor, prin art. 16 prohibă statuluĭ verĭce intervenţiune în afacerile bisericeĭ, ne proclamând nicĭ o religiune de stat, de vreme ce legiuitorul nostru din contră a proclamat o religiune de stat. Norma dar după care s'a condus legiuitorul nostru constituţional în privinţa religiuneĭ a fost canónele şi tradiţiunile respectate şi aplicate de Mitropoliţiĭ ţĕreĭ după timpurĭ, între care a fost un Teoctist, un Dositeĭ, un Varlaam, un Filaret, un Grigorie, un Veneamin, care aŭ fost mariĭ dascălĭ şi făcliĭ aĭ religiuneĭ ortodocse de răsărit, după cum îĭ a numit eminentul raportor al legeĭ organice a Sinoduluĭ din Camera din 1872.

Ast-fel prin art. 21 legiuitorul nos'ru după ce proclamă maĭ întêiŭ libertatea conştiinţeĭ, acest mare principiŭ al societăţilor moderne şi garantéză libertatea tutulor cultelor, apoĭ declară de religiune dominantă a statuluĭ român religia ortodoxă de răsărit; imediat după acésta proclamă neatârnarea bisericeĭ ortodoxe române de verĭ-ce chiriarchie străină, şi ordonă ca afacerile acesteĭ bisericĭ spirituale canonice şi disciplinare să se reguleze de o singură autoritate sinodală centrală conform uneĭ legĭ speciale.

Din aceste disposiţiunĭ reese că constituţiunea nóstră a fă-

cut o deosibire între religiune şi cult, căcĭ în privinţa religiuneĭ a proclamat libertatea consciinţeĭ ,iar în privinţa cultuluĭ a primit ca toate cultele cunoscute, care nu ating ordinea publică şi bunele moravurĭ, să se bucure de o egală protecţiune a legilor noastre ; ast-fel că putem zice că religiunea este liberă iar cultu nu, şi vice-versa că religiunea nu este protegiată, iar cultul da, întru cât eserciţiul luĭ nu atinge ordinea publică.

Motivul acestor distincţiunĭ se esplică uşor ; în adevĕr legiuitorul constituţiuneĭ noastre considerând că religiunea nu este de cât legămîntul între om şi Dumneḑeire, a ordonat ca fie-care om în România să fie liber să aibă verĭ-ce religiune va voi, saŭ să nu aibă nicĭ una, fără ca Statul să pótă esercita vre-un control în acéastă privinţă, iar în ceea-ce concerne cultul, constituţiunea a dat statuluĭ un drept de priveghere, un drept de natură a pune stavilă mişcărilor care din causa certelor dogmatice, ce s'ar putea ivi între diferitele culte, maĭ cu seamă într'o ţară liberă ca a nóstră care a proclamat libertatea cultelor, ar putea pune în primejdie armonia politică a statuluĭ, precum şi de a înfrîna verĭ-ce pas al bisericeĭ care sub mantia religiuneĭ ar atinge ordinea publică şi liniscea cetăţenilor.

Din cele pênă aci espuse resultă că pactul nostru fundamental a conservat statuluĭ un drept de poliţie esterióră, precum îl numesc toţĭ comentatoriĭ, (vezĭ fascicula III din studiele constituţionale ale d-luĭ Meitani), fară nicĭ un amestec în afacerile interioare ale bisericeĭ pe care le a încredinţat Sinoduluĭ.

Legea Sinoduluĭ din 1872 prin articolul 12 ḑice că sântul Sinod al bisericeĭ autocefale ortodoxe române va statua asupra tuturor afacerilor spirituale, disciplinare şi judiciare curat bisericescĭ, în conformitate cu sântele canoane a sânteĭ bisericĭ ortodoxe de răsărit, şi sentinţele sale sè vor esecuta conform articoluluĭ 15 de însuşĭ acest Sinod întru cât pedepsele coprinse într'ênsele vor fi disciplinariĭ şi de un ordin curat religios.

Maĭ departe art. 16 prevede că mitropoliţiĭ, episcopiĭ eparhioţiĭ şi arhiereiĭ titularĭ carĭ, după art. 9 fac toţĭ parte din Sinod, pentru abaterile bisericescĭ vor fi judecaţĭ de către sântul Sinod, iar pentru delictele órdinare şi politice se vor judeca de către Inalta Curte de Casaţie şi de justiţie.

Din disposiţiunile acestuĭ articol 16 resultă că legiuitorul a creat în favórea membrilor Sinoduluĭ două jurisdicţiunĭ speciale, una este sântul Sinod pentru abaterile bisericescĭ, a doua curtea de Casaţie pentru delictele comune şi politice.

Am esaminat desbaterile Camereĭ din 1872 ca să vĕd daca legiuitorul a înţeles să dea vre o garanţie maĭ mare justiţiabililor de sântul Sinod, şi m'am convins că în ceea ce privesce judecarea abaterilor bisericescĭ, nu a făcut obiectul nicĭ uneĭ discuţiunĭ, tot ce s'a discutat a fost competenţa ce s'a dat Curţeĭ de Casaţie de a judeca d'a dreptul pe membriĭ Sinoduluĭ pentru delictele de drept comun şi politice. Étă in adevĕr ce cetesc în Monitorul oficial No. 274 din 12 Decembre 1872, şedinţa adunăreĭ deputaţilor din 30 Noembre pag. 1475—1476.

»Se citesce art. 17 devenit 16.

»*D. B. Pogor*. Póte că nu am audit bine lectura acestuĭ »articol déră mi se pare că printr'ânsul se constitue pentru »această clasă a societăţeĭ nóstre un fel de tribunale estra»ordinare, căcĭ, după cum am putut audi, mi se pare că în »acest articol se dice că, pentru delicte civile să se judece »de Curtea de Casaţiune. Acésta mi se pare că este în con»tra constituţiuneĭ nóstre, fiind că eŭ cred că acéstă clasă »de oamenĭ, întru cât sunt ca preoţĭ, aŭ tribunalul lor care »este Sinodul ; şi întru cât sunt ca cetăţenĭ, trebue cred, să »fie supuşĭ la legile comune ale tutulor celor-l'alţĭ cetăţenĭ.

»Prin urmare, aşa fiind, aş voi să fac un amendament prin »care să cer să se ştérgă acest tribunal, care după mine ar »fi în contra Constituţiuniĭ nóstre.

»Étă, d-lor, amendamentul ce propun :

»Propun suprimarea aliniatuluĭ al doilea al § întêiŭ din »art. 17 devenit 16.

«*D. I. Agaricĭ.* D-lor, observaţiunile d-luĭ Pogor nu mĭ se «par fundate. D-sa dice că se institue un tribunal excep- «ţionale pentru a judeca pe capiĭ bisericeĭ, pe când eĭ trebue «să fie judecaţi numaĭ de Sinod. . . . . .

«*D. B. Pogor.* Nu aţĭ înţeles ceam spus. Am spus că pen- «tru greşelĭ în materie bisericéscă, eĭ aŭ tribunalul lor le- «gitim, care este Sinodul ; éră pentru casurile ordinare sunt «tribunalele prescrise de legile nóstre ; prin urmare, nu aş voi ca prin acest articol să se institue tribunale speciale pen- «tru o tagmă de ómenĭ.

«*D. I. Agaricĭ.* Cum vedeţĭ, d. Pogor dice că Mitropoliţiĭ «şi episcopiĭ pentru fapte carĭ es din atributul religiuneĭ, să «se trimeaţă la judele de instrucţiune. D-vóstră, pênĕ în mo- «mentul acesta, diceţĭ că capiĭ bisericeĭ trebue sĕ aibă un «prestigiŭ, şĭ, când dicém noĭ că eĭ sunt miniştriĭ bisericeĭ, «d-vóstre ne dicéţĭ : sunt maĭ mult de cât miniştriĭ, sunt «principiĭ bisericeĭ şi chiar d. Pogor, dacă nu mĕ înşel, 'ĭ-a «pus pe o tréptă maĭ înaltă, căcĭ a dis, sunt maĭ sus de cât «miniştriĭ.

«*D. B. Pogor.* în sfera religiósă.

«*D. I. Agaricĭ.* Eu susţin să sunt miniştri. Eĭ bine, unde «se judecă miniştriĭ Statuluĭ pentru fapte de acele pentru «care d. Pogor dice că aceştĭ prelaţĭ trebue să mérgă înain- «tea trebunalelor ordinare ? La Curtea de Casaţiune....

«*Vocĭ.* Nu, Nu ! (sgomot).

«*D. I. Agaricĭ.* D-lor, eŭ cât pentru mine nu mĕ pot uni «cu sistemul propus de d. Pogor, şi cer că aceştĭ miniştriĭ «aĭ bisericeĭ să fie puşĭ pe aceaşĭ tréptă cu ceĭ-l'alţĭ miniştri.

«*D. G. Kiţu.* D-lor deputaţĭ, onor d. Pogor, prin amen- «damentul ce a propus, a sulevat o cestiune de constituţiona- «litatea saŭ ne constituţionalitatea legeĭ de faţă. D. Agarici «a combătut amendamentut d-luĭ Pogor, însă nu pe têrâmul «constituţionalitaţeĭ, ci pentru motivul pe care d-vóstră l'aţĭ «auzit, adică, pentru motivul că Metropoliĭ şi Episcopiĭ aŭ trebuinţă pentru prestigiul de care trebue să se bucure, să «fie judecaţĭ de alte tribunale de cât de tribunalele ordinare

«care judecă pe toţĭ cetăţeniĭ. Ast-fel că cu acéstă nu a rĕs-
«puns d. Agaricĭ la preocupaţiunea d-luĭ Pogor.

«In adevĕr, D. Pogor prin cele susţinute de D-sa ne do-
«vedesce că are un mare respect, pe care suntem datorĭ să 'l
«avem toţĭ pentru Constituţiunea nóstră, — 'ĭ fac omagiele
«mele pentru acésta —Să 'mĭ permită însă D-sa, că eŭ care
«sunt de opiniune contrariŭ cu D-sa în acéstă privinţă, să 'ĭ
«dovedesc că nu se jignesce întru nimic prin articolul ce fi-
«gurézĕ în proiectul guvernuluĭ principiul cel mare consa-
«crat de Constituţiunea nóstră, acela că nimenĭ să nu fie sus-
«tras de la firesciĭ luĭ judecătorĭ.

«Se vedem de ce este vorba aci, D-lor. Este vorba de ca-
«sul când un Mitropolit saŭ Episcop ar comite un delict şi
«ar trebui să fie judecat spre a 'şĭ primi pedépsa cuvenită.
«Proiectul Ministruluĭ desparte aceste delicte în douĕ cate-
«goriĭ. Inţêiŭ, când aceştĭ prelaţĭ vor comite delicte, abaterĭ
«bisericescĭ, vor fi supuşĭ jurisdicţiuneĭ Sinoduluĭ. Iată dară
«numaĭ de cât o creaţiune de un tribunal excepţional. Con-
«tra acesteĭ creaţiunĭ, după cum am vĕdut, D. Pogor nu a pro-
testat nicĭ de cum.

«*D. Pogor*. Nu.

«*D. G. Kiţu.* Pentru ce nu aţĭ protestat? Pentru că ne-
«greşit D-vóstră nu puteţĭ susţine că tribunalele civile, corec-
«ţionale pot fi competinţĭ de a aplica pedepse disciplinare
«în materie religiósă. Va se dică, în privinţa acésta D-vóstră,
«recunósceţĭ necesitatea de a se crea un tribunal escepţional
«pentru Mitropoliţĭ şi Episcopĭ. Apoĭ daca D. Pogor recunóşte
«Camereĭ dreptul de a crea pentru anume casurĭ şi anume
«persóne o jurisdicţiune esceptionale, cum cade D-sa în o
«contradicţiune atât de flagrantă şi nu voesce să'ĭ recunóscă
«acest drept de a crea asemenĭ tribunale esceptionale pentru
«aceleaşĭ persóne pentru altă natură de delicte? Este adevĕ-
«rat, D-lor că prin un articol al Constituţiuniĭ nóstre se prevede
«ca nimenĭ sĕ nu fie surtraşĭ de la judecătoriĭ sĕĭ firescĭ; ne-
«apărat însĕ, şi se înţelege de sine, că acésta trebue sĕ fie
«pe cât timp vre o lege organică a ţĕreĭ nu institue alte tri-

«bunale esceptionale pentru cutare saŭ cutare categorie de
«persóne. Când nu esistă asemenea legĭ, atuncĭ neapărat,
«acele persóne sunt supuse ca toţĭ cetăţeniĭ românĭ juridicţi-
«uneĭ comune; îndată însĕ ce o lege organică recunóşte un
«tribunal excepţional, nu putem ḑice că cu acésta s'a făcut
«o deviaţiune de la principiul consacrat în Constituţiune,
«dovadă e că chĭar Constituţiunea recunósce în materie de
«delicte politice principiul acesta în privinţa Miniştrilor ca
«eĭ în asemenea delicte sĕ nu mérgă înaintea tribunalelor,
«ordinare, ci înaintea Curţeĭ de Casaţiune, şi acolo se urméḑă
«o procedură esceptională. Acum, dacă acolo se urméḑă o
«procedură de drept comun saŭ esceptional, acésta este o
«afacere de administrăţiune. Dar este destul că se recunósce
«un tribunal esceptional. Eĭ bine, D-lor, cine ne opresce de
«a recunósce ca tribunal esceptional Curtea de Casaţiune în
«casul de care ne ocupăm noĭ? Numaĭ Constituţiunea nu ne
«póte opri. Nu cred că am devia de la acel mare principiŭ
«consacrat în Constituţiune recunoscând un asemenea tribu-
«nal. A!.. d-lor, când nu ar fi creat de lege, şi ar veni casul
«sĕ se judece un Mitropolit saŭ Episcop, atuncĭ numaĭ ar avea
«dreptate D. Pogor sĕ susţină teoria D-sale; dară noĭ suntem
«în momentul de a ne gândi sĕ facem un asemenea tribunal
«esceptional pentru casurĭ şi persóne esceptionale.

«Eĭ bine, acum vine cestiunea dacă este bine saŭ nu, ca Mi-
«tropoliţiĭ şi Episcopiĭ, în materie de delicte politice, sĕ mérgă
«înaintea tribunalelor ordinare.

«Eŭ cred că pentru menţinerea prestigiuluĭ unor asemenea
«persóne şi pentru gravitatea causeĭ lor, sĕ fie justiţiabilĭ în-
«naintea unuĭ tribunal de un rang maĭ înalt, Curtea de Ca-
«saţiune, care oferă tóte garanţiile prin independenţa şi
«lumina eĭ şi care este maĭ competinte în magistratura nóstră
«de a judece asemenea prelaţĭ.

«Mĕ resum, şi ḑic, că din punctul de vedere al Constituţiu-
«neĭ, onor. D. Pogor nu are dreptate, pentru că articolul din
«Constituţiune care ḑice că nimenĭ nu se póte sustrage de la
«legitimiĭ seĭ judecătorĭ, nu se aplică în casul când legea crează

«anume un tribunal ci numai când nu creazâ acest tribunal un-
«de să mérgă. Iar în cea ce privesce argumentul şi raţiunea
«de cuviinţă şi de prestigiŭ, sunt iarăşi de opiniune de a se
«primi, pentru că ar fi ceva nepotrivit de a se lăsa să se judece
«asemenea persóne de tribunale ordinare.

«Sunt dară pentru amendament.

«*Vocĭ.* Inchiderea discuţiuneĭ.

D. M. Cogălniceanu. Comitetul D-vóstră, saŭ maĭ bine ḑis,
«treĭ membri carĭ sunt faţă, nu se pot uni cu opiniunea D-luĭ
«Pogor, şi étă pentru ce: Constituţiunea nu trimite pe toţĭ ce-
«tăţeniĭ înaintea trebunalelor ordinare, déră ḑice că nimenĭ nu
«póte fi sustras de la fireseiĭ sĕĭ judecătorĭ. Apoĭ pĕnĕ acum
«obicĭnuiţiĭ judecătorĭ aĭ Metropoliţilor şi Episcopilor, era orĭ
«obştésca Adunare, orĭ Inalta Curte, şi eŭ cred că şi d'acum
«înainte nu ar putea sĕ fie deosebiţĭ de acea juridicţiune pri-
«vilegiată, ca să ḑic aşa. Dacă am da o întindere prea mare a-
«cesteĭ juridicţiunĭ apoĭ ar trebui să desfiinţăm şi justiţia mi-
«litară şi juridicţiunea acea esceptională care este pentru mem-
«briĭ Curţiĭ de Casatiune şi pentru alţĭ dregătorĭ.
«Étă ce ḑice legea Curţiĭ de Casaţiune: Inalta Curte de Casaţie
«şi Justiţie judecă d'a dreptul pârile pornite în contra Mini-
«ştrilor şi a celor-alţĭ funcţionarĭ înalţĭ, carĭ pĕnĕ acum eraŭ de
«juridicţiunea Inalteĭ Curţĭ şi a divanuluĭ domnesc.

«Ea judecă asemenea şi pe toţĭ membriĭ părţiĭ judecăto-
«rescĭ şi aĭ Ministeruluĭ public, etc.

«Cum vedeţĭ, d-lor, esistă o justiţie esceptionale, şi Cons-
«tituţiunea nu a înţeles sĕ o desfiinţeze, căcĭ sciţĭ D-vóstră că
«şi în urma Constituţiuneĭ noĭ am votat tribunalele militare.

«Acum este un ce care trebue modificat în redacţiunea a-
«cestuĭ articol, şi acéstă objecţiune a fost ridicată de onor. d.
«Lahovary. Étă ce ḑice art. 17: Metropoliţiĭ, Episcopiĭ eparhi-
«oţĭ şi arhiereiĭ titularĭ, pentru abaterile bisericeştĭ, vor fi ju-
«decaţĭ de către Sinod; éră pentru delicte civile şi politice se
«vor judcea de către Inalta Curte de Justiţie şi Casaţiune.

«D. Lahovary ḑice aşa: «sĕ nu se ḑică delicte civile, ci
«sĕ se ḑică: pentru delicte ordinare şi politice, adică tot ce e

«vină, tot ce e crimă se cuvine sĕ se ducă înaintea Inalteĭ Curţiĭ
«de Caşaţiune, éra pentru nisce contravenţiunĭ óre-carĭ,
«bună óră când Metropolitul saŭ Episcopul nu s'ar supune dis-
«posiţiunilor municipale, pentru acestea sĕ se ducă înaintea tri-
«bunalelor ordinare. Aşa dar sĕ punem: pentru delictele ordi-
«nare şi politice.»

«*Vocĭ.* Da, da.

«Se cere închiderea discuţiuniĭ, şi se primesce.

«Se pune la vot amendamentul D-luĭ Pogor şi se respinge

«Se pune la vot articolul şi se primesce.»

Din cuvintele ce s'a pronunţat în Cameră resultă că Sântul Sinod fiind compus numaĭ de Prelaţiĭ biserici, pentru demnitatea prestigiuluĭ acestor înalţĭ membri aĭ cleruluĭ român legiuitorul a voit, ca eĭ să fie judecaţĭ pentru tóte abaterile lor de cele maĭ înalte autorităţĭ judecătorescĭ.

Asé-fel fiind lucrul numaĭ încape îndoială că nicĭ Constiuţiunea, nicĭ legea organică a sântuluĭ Sinod nu aŭ putut sĕ prevadă recursul acesta *tanquam ab abusu.*

In Grecia după legea Sinoduluĭ, Archiereul condemnat are recurs d'a dreptul la rege, şi daca regele crede că este cas a se revisui hotărârea Sinoduluĭ o trimite tot în judecata acestuĭ Sinod. Recursul acesta are raţiunea luĭ de a fi în Grecia pentru că acolo Sinodul se compune numaĭ de 6 Episcopĭ între care şi Mitropolitul Atheneĭ ca preşedinte, ast-fel că la revisuirea hotărâreĭ sale, după ordinul regeluĭ învită a lua parte şi alţĭ Episcopĭ, cari nu fac parte din Sinod şi cari prin urmare nu aŭ participat la prima judecare a afacereĭ.

La noĭ însĕ un asemenea recurs ar fi imposibil pentru că Sinodul se compune de ambiĭ Mitropoliţĭ aĭ ţĕreĭ, de toţĭ Episcopiĭ eparchioţĭ precum şi de toţĭ archierei titularĭ cari esistă în ţară, ast-fel că suntem autorisaţĭ a crede că legiuitorul nostru a înlocuit garanţia recursuluĭ la rege din legea Eladeĭ prin compunerea Sinoduluĭ nostru de toţĭ archiereĭ din ţéră.

Incă un cuvênt şi am terminat.

Am dis că din partea cleruluĭ inferior avem esemplu de un asemena recurs. In adevĕr în anul 1871 în şedinţa de la 29

Septembre acéstă Curte a judecat plângerea ieromonachuluĭ Panteleimon Caloianu contra reposatuluĭ mitropolit Nifon care'lŭ condemnase se stea inchis la o mănăstire, şĭ Curtea prin decisiunea cu No. 346 'şĭ-a declinat competinţa pe cuvêntul că fiind vorba de o afacere disciplinară bisericească, judecata eĭ era de competenţa esclusivă a Sinoduluĭ. Étă considerantele Curţeĭ :

«Considerând că după art. 3 din legea din anul 1865, Mitropoliţiĭ şi Episcopiĭ sunt justiţiabilĭ pentru delicte spiritualĭ înaintea Sinoduluĭ ţěreĭ;

Considerând că casul de faţă nu este un delict de drept comun, ci o disposiţiune disciplinară eclesiastică, care daca chiar ar fi în infracţiune cu legile spirituale, touşĭ nu ar fi justiţiabilă de Inalta Curte de Casaţiune, ci de Sinodul ţereĭ, conform menţionatuluĭ articol.

Pentru aceste motive Curtea în unire cu conclusiile D-luĭ Procuror generaĭ se declară necompetinte a judeca plângerea ieromonachuluĭ Panteleimon Caloianu.»

Pentru cuvintele maĭ sus espuse, şi conform jurisprudenţeĭ stabilite încă din anul 1871, cerem ca Inalta Curte să'şĭ decline competinţa de a judeca recursul arhiereuluĭ Calistrat Orleanu Bârlăudeanu.

Procuror general, **Filitti.**

D-nu avocat Mârzescu a combătut declinatoriul de competenţă ridicat de D. Procuror general, susţiind competinţa Curţeĭ de Casaţiune prin analogie cu ceea ce se petrecea sub Impěraţi creştinĭ, când, după cum resultă din viaţa sânţilor Athanasie şi Ión Chrisotomul, aceştĭ Episcopĭ fiind persecutaţĭ de Sinóde s'aŭ plâns la Impěratul, că astădĭ Curtea de Caaţie înlocuesce pe aceĭ împăraţĭ, şi astfel acéstă Curte trebue sě asculte plângerea părinteluĭ Calistrat.

Curtea a rěmas în deliberaţiune pêně a doua-dĭ 25 Februerie când a pronunţat următórea decisiune:

«Curtea,

«Având în vedere că archiereul Calistrat Orleanu Bârlădénu prin recursul făcut, atacă lucrările sântuluĭ Sinod, a-

«lăturate pe lângă recurs, şi a nume : 1) actul de acusaţiune «din 22 Octombre 1883, subscris de vicarul Mitropolituluĭ «primat, prin care se arată procedările Archiereuluĭ Calis«trat menite a încuragia insubordinarea şi anarchia în bise«rică, şi în general îndreptate contră bisericeĭ, apoĭ că refu«sând archiereul recurent a subscrie uă enciclică din partea «Sinoduluĭ către preoţime, prin o hotărîre a Sinoduluĭ, care «'ĭ s'a comunicat prin adresa preşedinteluĭ Sinoduluĭ «din 20 Iunie, archiereul recurent a fost suspendat din «serviciul archierieĭ până la sesiunea viitóre, când urmézā «să fie dat în judecata sântuluĭ Sinod ; 2) adresa preşedin«teluĭ sântuluĭ Sinod din 27 Octombre 1883, sub Nr. 8, prin «care se notifică archiereuluĭ recurent compunerea comisiu«neĭ chiemată a'l judeca ;

«Având în vedere că, prin recursul făcut, recurentul sus«ţine că acele acte ar constitui uă prigonire anticonstituţio«nale şi anticanonică, care ar trece peste limitele mĕsurilor «de disciplină éclesiastică, şi motivele ce formulézā sunt că «lucrările menţionate : 1) coprind esces de putere ; 2) că ele «sunt făcute fără competenţă, şi 3) că prin ele se alterézā «în litera şi spiritul lor canónele sfinteĭ nóstre bisericĭ de «răsărit, care alterare a avut de efect crearea uneĭ comisiunĭ «saŭ a unuĭ tribunal estraordinar, oprit prin art. 104 din «Constituţiune.

«Având în vedere că şi în memoriul presentat de avocatul «recurentuluĭ, D. G. Mârzescu, se indică că se atacă lucră«rile şi hotărîrile sântuluĭ Sinod în ceea ce privesce pe ar«chiereul Calistrat, ca conţinĕnd esces de putere, violare de «Constituţiune şi de lege, precum şi alterare în spiritul şi li«tera lor a canónelor bisericescĭ de răsărit, carĭ canóne fiind «consfinţite prin pactul fundamental şi prin legea din 1872, «cad, în cas când ele sunt violate, sub controlul şi censura «Inalteĭ Curţĭ de Casaţiune şi de justiţie, care e competentă «a judeca de câte orĭ autoritatea bisericească violézā uă lege «positivă, căcĭ nicĭ Constituţiunea nicĭ legea specială din «1872 n'a conferit Sinoduluĭ vre un privilegiŭ care s'o sus«tragă de la dreptul comun, de la controlul statuluĭ ;

«Având în vedere că e vorba de acte ale sântuluĭ Sinod «săvêrşite de sântul Sinod în virtutea atribuţiunilor judiciare «asupra membrilor bisericescĭ pentru abaterĭ bisericescĭ, şi «este a se sci daca Curtea de Casaţiune, secţiunea corecţio. nală, căreia s'a deferit a judeca recursul făcut de archiereul «Calistrat, are competenţa de a judeca recursul şi de a casa «saŭ anula actele Sântuluĭ Sinod ce sau supus recursuluĭ;

«Considerând că competenţa Inalteĭ Curţĭ de Casaţiune şi «de justiţie resultă din diferitele disposiţiunĭ ale legeĭ sale «constitutive din 24 Ianuarie 1861 precum şi din legĭ spe- «cial promulgate în urmă; că Curtea de Casaţiune nu póte «avea uă juridicţiune de cât în casurile a nume prevĕdute, «fiă prin legea eĭ constitutivă, fiă prin diferitele legĭ poste- «rióre, căcĭ, tocmaĭ spre a arĕta că juridicţiunea Curţeĭ de «Casaţiune este limitată, legea constitutivă a Curţeĭ de Ca- «saţiune enumeră şi indică casurile în carĭ Curtea de Casa- «ţiune şi de justiţie are juridicţiune;

«Considerând că, în cât privesce decisiunile tribunalelor «bisericescĭ, ale consistorielor saŭ ale Sinoduluĭ, precum sunt «acum organisate prin legea din 19 Decembre 1872, pro- «nunţate în privinţa persónelor bisericescĭ pentru abaterĭ bi- „sericescĭ, Curtea de Casaţiune nu póte avea o juridicţiune, „fiind-că, după art. 2 al legeĭ Curţeĭ de Casaţiune, nu sunt „supuse juridicţiuneĭ Curţeĭ de Casaţiune hotărîrile tribu- „nalelor bisericescĭ de cât numaĭ şi întru cât acele tribunale „esercită atribuţiunĭ în materie de căsătorie (v. art. 2 al le- „geĭ Curţeĭ de Casaţiune), de unde conclusiunea neapărată „că hotărîrile tribunalelor bisericescĭ în tóte cele alte materiĭ „precum şi pentru abaterĭ bisericescĭ, nu sunt supuse juri- „dicţiuneĭ Curţeĭ de Casaţiune: că necompetenţa Curţeĭ de „Casaţiune în sensul arĕtat era consacrată şi prin decretul „organic pentru înfiinţarea uneĭ autorităţĭ sinodale promul- „gat la 6 Decembre 1864, anume art. 19, din care resultă „că hotărîrile Sinoduluĭ general în causele persónelor bise- „ricescĭ, în privinţa disciplineĭ, sunt difinitive; că acest de- „cret fiind abrogat prin legea din 19 Decembrie 1872, prin

„acésta se confirmă necompetenţa Curţeĭ de Casaţiune, căcĭ „din art. 15, 16, 21, 22, 23, ale acesteĭ legĭ resultă că de- „cisiunile Sântuluĭ Sinod date în materiĭ judiciare religióse, „fie că ar fi judecat în ântâia şi ultima instanţă Mitropoliţiĭ, „Episcopiĭ, Eparchioţiĭ şi Archiereiĭ titularĭ pentru abaterĭ bi- „sericescĭ, fie că ar fi judecat în apel apelurile făcute con- „tra decisiunilor consistorielor pronunţate *în afacerile cle- „ruluĭ curat bisericesc* sunt definitive, nesupuse recursuluĭ la „Curtea de Casaţiune.

„Considerând că în casul când Sântul Sinod, în esercițiul „atribuţiunilor judiciare, ar pronunţa pedepse care n'ar fi dis- „ciplinare şi de un ordin curat religios, totuşĭ decisiunile Sân- „tuluĭ Sinod nu pot fi supuse jurisdicţiuneĭ Curţeĭ de Casa- „ţiune conform art. 36 din legea Curţeĭ de Casaţiune, pen- „tru motivul că ar fi esces de putere saŭ necompetenţă fiind-că „escesul de putere şi necompetenţa sunt motive pentru a recur- „ge la Curtea de Casaţiune contra actelor judecătorescĭ ale ace- „lor tribunale de care se face menţiune prin legea Curţeĭ de „Casaţiune, nu însă şi în contra decisiunilor sfântuluĭ Sinod „care sunt sustrase controluluĭ Curţeĭ de Casaţiune, nu nu- „maĭ conform legeĭ curţeĭ de Casaţiune, întru cât nu se face „menţiune, ci şi în virtutea textelor formale ale legeĭ din „1872, maĭ ales art. 16;

„Considerând că, de altmintérĭ dacă autoritatea sinodală, „când statuéză asupra afacerilor fie spirituale, fie disciplinare «saŭ judiciare, trece peste limitele competinţeĭ şi violéză le- «gile fundamentale ale societăţeĭ civile saŭ săvêrşesce acte «contrarie legilor civile şi menite a turbura ordinea publică «acele acte saŭ disposiţiunĭ abătute ale Sinoduluĭ nu se pot «anula prin recurs la Curtea de Casaşiune; că, sub regimul «legeĭ din 1872, Decembrie 19, corectivul ce ni'l óferă a- «céstă lege e că, pe de o parte ministerul cultelor, care asistă «la tóte deliberările Sântuluĭ Sinod cu vot consultativ, are a «întrebuinţa legitima influenţă ce trebue să aibă spre a îm- «pedica sěvêrşirea din partea sântuluĭ Sinod a unor acte a- «bătute, nelegale saŭ menite a turbura ordinea publică, éra

«pe d'altă parte, dacă totuşĭ Sântul Sinod va fi săvêrşit acte «nelegale, unora din acele acte nu se va acorda sancţiunea «regală, care e neapărat cerută conform art. 15 din legea «din 1872, pentru esecutare, de câte-orĭ e vorba de o dispo«siţiune, de un regulament al Sântuluĭ Sinod, în materiile «prevĕḑute prin art. 14 din legea din 1872 ; că, atuncĭ când «e vorba de decisiunĭ în materie judiciară religiósă contrariĭ «legilor civile, prin carĭ, de esemplu prin pedepsele pronun„ţate, s'ar atinge libertatea, vătămatul va avea o garanţie în „disposiţiunile coduluĭ penal, când s'ar fi esecutat acele de„cisiunĭ ;

„Considerând că, în afară de corectivele indicate nu s'ar „putea admite ca corectiv suprem recursul d'a dreptul la „Curtea de Casaţiune contra disposiţiunilor saŭ a decisiuni„lor sântuluĭ Sinod, căcĭ alt-fel ar fi a crea un amestec în a„tributele sântuluĭ Sinod din partea autorităţilor judecăto„rescĭ supreme, amestec care este interḑis nu numaĭ prin „legea constitutivă a Curţeĭ de Casaţiune, ci şi prin legea „din 19 Decembre 1872 ;

„Considerând că, dacà în Francia, parlamentele înaintea Re„voluţiuneĭ francese, îşĭ arogaŭ dreptul de a cerceta actele „tribunalelor saŭ autorităţilor eclesiastice în urma unuĭ re„curs fucut *(appel comme d'abus)*, asemenea amestec din „partea juridicţiuneĭ ordinare civile a încetat chiar în Fran„cia, şi astă-ḑĭ recursul contra actelor abătute ale su„periorilor saŭ ale persónelor eclesiastice la consiliul de „stat în certe casurĭ esistă în virtutea art. 6 din legea din 18 „germinar an. X, disposiţiune care, la noĭ, n'a exsistat şi nu „se adoptase nicĭ prin legea constitutivă a consiliuluĭ de stat „din 1864, care n'avea nicĭ competenţa d'a cerceta actele a„bătute ale autorităţilor eclesiastice ;

„Considerând că nicĭ precedentele istorice din România „nu pot legitima recursul făcut, fiind că acţiunea Curţeĭ de „Casaţiune nu se întemeiéză pe instituţiunile dreptuluĭ pu„blic din trecut, ci pe o lege organică specială ;

„Considerând că Curtea de Casaţie are conform art 16. al

„legeĭ din 1872, Decembre 19, şi art. 42 din legea Curţeĭ „de Casaţiune, ca Inalta Curte de Justiţie, competenţa a ju„deca pe Mitropoliţiĭ, pe Episcopĭ Eparhioţĭ şi pe Arhiereiĭ „titularĭ, pentru delicte ordinare şi politice; că, în speciă, „nu se difere judecăreĭ Curţeĭ de Casaţiune fapte avênd un „caracter penal sĕvêrşite de înalţiĭ prelaţĭ supuşĭ juridicţiu„neĭ Curţeĭ de Casaţiune, cĭ este vorba numaĭ de un recurs „făcut contra unor decisiunĭ saŭ acte ale Sântuluĭ Sinod în „materie disciplinară şi judiciară religiósă, carĭ nu sunt su„puse controluluĭ Curţeĭ de Casaţiune, şi Curtea de Casa„ţiune fiind necompetentă, ea urméză să 'şĭ decline competenţa;

„Pentru aceste motive admite esceptiunea propusă de D. „Procuror general şi în consecuenţa, îşĭ declină competenţa „d'a judeca acest proces.

Petru Movilă

(Apendice)

(vedĭ No. 3 an. VIII.)

IX.

Noĭ am terminatŭ, e prea adevĕrat, cu biografia luĭ Petru Movilă, înkeind'o kĭar cu o conclusiune finală asupra meritelor acestuĭ barbatŭ din naţiunea românéscă şi Biserica rusă. Docŭmentele însĕ autografe, de care maĭ dispunemŭ, precum şi unŭ noŭ documentŭ, descoperitŭ de cătrĕ D. C. Golubev, şi comunicatŭ maĭ în urmă prin opera «Кіевскій Митрополитъ Петръ Могила—Metropolitul de Kiev Petru Movilă», ne face, să adăugămŭ apendicele de faţă, prin care ne propunemŭ a desfăşura maĭ de aprope împrejurările istorice, sub influinţa cărora Petru Movilă s'a călugéritŭ şi a fostŭ alesŭ Archimandritŭ al Lavreĭ de Kiev, apoĭ vomŭ presenta testamentul luĭ Petru Movilă, descrierea uneĭ minunĭ a S. Ioan dela Suceva, precum şi câte-va note autografe ale luĭ Petru Movilă, relative la starea adiministrativo-financiară a Moldoveĭ din 1619, de unde se vorŭ vedea maĭ multe fapte istorice, care ne priviescŭ în modŭ specialŭ.

Noĭ în capitulul despre: «*activitatea luĭ Petru Movilă, ca laicŭ şi clericŭ*», ficsândŭ data, când Petru Movilă a devenitŭ Archimandritŭ al Lavreĭ de Kiev, ne-am ecsprimatŭ «că între 8 Septemvrie şi 29 No-

emvrie anul 1627, Petru Movilă este călugĕritŭ, râdicatŭ în treptele de diaconŭ şi preutŭ, şi în fine onoratŭ cu titlul de «mare Archimandritŭ şi egumenŭ al Lavreĭ de Kiev»; şi anume, data de 29 Noemvrie este ḑiua confirmăreĭ luĭ Petru Movilă în egumenia Lavreĭ, ĭar cea de 8 Septemvrie a călugĕrireĭ luĭ. Astă-ḑĭ însĕ, în urmarea descoperireĭ unuĭ documentŭ din archiva centrală a Universităteĭ din Kiev, ni se lămurescŭ înprejurările, sub care Petru Movilă s'a călugĕritŭ, precum şi acelea, sub care el s'a *alesu* Archimandritŭ al Lavreĭ de Kiev. Şi maĭ special:

La 21 Martie 1627, data morţeĭ Archimandrituluĭ Lavreĭ de Kiev, Zacharia Copîstenki, Petru Movilă, aflându-se în oraşul şi nu Lavra de Kiev, avea dela nascerea sa numaĭ 30 anĭ. Tinereţa «principeluĭ moldovénŭ», dupre ecspresiunea continpuranilor, şi lipsa de ecsperienţa în viéţa monachală, a făcutŭ pre ceĭ maĭ mulţĭ din monachiĭ alegĕtorĭ aĭ Lavreĭ, ca să nu pótĕ vedea în Petru Movilă pre succesorul demnŭ şi capabilŭ al Archimandrituluĭ Zacharia (a). De altă parte, între alegĕtoriĭ Lavreĭ de Kiev se aflaŭ şi de acele persóne, care, invocândŭ drepturile antice ale Lavreĭ, nu voieaŭ să alégĕ pre Petru Movilă şi pentru cuvêntul, că nu era rusŭ de oregine (b). Aceste şi alte împrejurărĭ istorice a concuratŭ, ca alesul monachilor din Kiev, în locul rĕposatuluĭ Zacharia Copîstenski, să fie nu Petru Movilă, ci unŭ monachŭ al Lavreĭ, de oregine din Galiţia, Teofan Boiarski. Ne convenindŭ acéstă alegere multora, şi lucrândŭ pre lôngă Regele, ca alegerea să nu fie confirmată, mônachiĭ alegĕtorĭ aĭ luĭ Teofan aŭ întrodusŭ unŭ protestŭ în cartea oraşuluĭ Luţc (c), prin care eĭ declară, că fundându-se pre dreptul, acordatŭ lor de

(a). Чтен. импер. общ. истор. и древн. Россіи. 1877, cart. I, pag. 8. Костомаровъ Русск. ист. 1874. part. IV, pag. 74.

(b). Statuta y metryca przyvilejov коропnych. Катал. имп. универс. св. Владимира въ Кіевѣ 1854—1855. No. 47,116. pag. 181.

(c). In Luţc era Archiepiscopŭ Isaia Copinski, şi monachiĭ sub auspiciile luĭ a formulatŭ acestŭ actŭ, care este primul în contra luĭ Petru Movilă.

cătrĕ Regiĭ Poloniei, aŭ făcut alegerea în persóna luĭ Teofan, şi că «pentru confirmaţia acesteĭ alegerĭ aŭ trămisŭ la îndurarea sa Regele, ca să-lŭ róge pentru confirmarea persóneĭ menţionate» (a). Regele Sigismund al III-lea n'a confirmatŭ alegerea luĭ Teofan şi a ordonatŭ capitululuĭ (consiliuluĭ spiritualŭ) al Lavreĭ, ca să facĕ o alegere nouă. Şi pentru ḑiua de 3 Septemvrie 1627, capitulul a convocatŭ şléchta Kievuluĭ şi împreună cu monachiĭ alegĕtorĭ, în Jitomir, aŭ compusŭ adunarea provincială.

Iar la 6 Septemvrie acelaşŭ anŭ :

„Усе дȣховенство и обыватели, которые до того належали, обрали на архимандрыцию печарскȣю кивскȣю велможного Петра Могилȣ, воеводича земль мȣлдавскихъ, человека высоце знаменитего, на тотъ станъ годного, безъ жадное причины водле каноновъ чиетого младенца, а спосовного и ȣмиетного водле потребы церкви сватой“ (b)

«Find clerul şi locuitoriĭ, cariĭ se silise a veni pĕnĕ aicĭ (la Jitomir), aŭ alesŭ pentru archimandriţia Pecerscăĭ din Kiev *pre nobilul Petru Movilă,* (c) principele Tereĭ Moldoveĭ, omŭ fórte însĕmnatŭ şi propriŭ pentru acea turmă, fĕrĕ dorinţa de nesaţiu, ci dupre canóne, ca unú copilŭ nevinovatŭ, capabilŭ şi cunoscĕtoriŭ de nevoile sânteĭ Bisericĭ».

In óre-ce partiḑaniĭ alegĕtorĭ aĭ luĭ Petru Movilă îl presintă, ca pre persóna cea maĭ capabilă pentru administraţiunea Lavreĭ din Kiev, părintele Gherman Tîşkevicĭ, monachŭ cu ideĭ uniate şi rudă cu panul Tîşkevicĭ, primarul oraşuluĭ Jitomir, a împrăştiétŭ în ḑiua de 6 Septemvrie séra pre la chiliile monachilor nisce foĭ volante, prin care se titula pre sine Archimandritŭ al Lavreĭ şi invita pre părinţĭ, ca să-lŭ recunóscĕ numaĭ pre dînşul de egumenŭ. Intre aceste, panul Ioan Tîşkevicĭ a trămisŭ scrisorile séle cătrĕ părinţiĭ lavrioţĭ, ḑicĕnd, că el nu póte veni în ḑiua de 6 Septemvrie, ca să fie la alegere, dar că va veni pentru acestŭ scopŭ în ḑiua de 13 Septemvrie. Şi în adevĕr, că la data indicată ambiĭ Tîşkevicĭ aŭ venitŭ în Lavră, însoţiţĭ de

(a) Центральный Архивъ при Универс. св. Владимира. Книга гродск. луцкая 1627. No- 2453 fóia 608-611.

(b) Ibid.

(c) Incă o probă, că la 6 Septemvrie 1627 Petru Movilă era civilŭ.

maĭ sute de ómenĭ armațĭ, pedeștri și călărĭ. Vĕḑênd acésta monachiĭ, i-aŭ eșitŭ înainte, rugându-lŭ, ca să depărteze puterea armată, căcĭ «Lavra și fară de óste este deskisă fiecui pentru viḑitare» Nu a voitŭ să se convingĕ Tîșkevicĭ de acéstă demonstrație a monachilor și a datŭ ordine, ca armata sa să încunjure Lavra ; iar ambiĭ Tîșkevicĭ, însoțițĭ de o gardă, s'aŭ așeḑatŭ în curtea Lavreĭ, kiemând la sine pre loco-țiitorul eĭ și «rugându-lŭ, ca să primiască la archimandriția (Lavreĭ) pre părintele Gherman Tîșkevicĭ, iar pre îndurarea sa boerul principele Moldoveĭ să-lŭ înlăture (a)». Vĕḑêndu-se, că cu rugămințele nu se ajunge la nicĭ unŭ resultatŭ practicŭ, și în presența acum a tuturor monachilor Lavreĭ, panul Tîșkevicĭ a recursŭ la amerințărĭ, dând tot-o-dată armateĭ sale ordinul, de a comite tot-feliul de brutalitățĭ. In fața tuturor amerințărilor și a brutalităților, monachiĭ aŭ rĕmasŭ neclintițĭ în alegerea făcută. Atuncĭ panul Tîșkevicĭ a poruncitŭ să se facă unŭ noŭ actŭ de alegere, pre care l'a subsemnatŭ singurŭ și cu câțĭ-va monachĭ, atrașĭ în partida sa. La 14 Septemvrie Tîșkeviciĭ s'aŭ retrasŭ din Lavră, amerințând pre monachĭ în tot feliul, iar aceștia aŭ introdusŭ în cărțile orașuluĭ Luțc o protestația, din care noĭ am ecstrasŭ citatele de maĭ sus, și unde la 6 Octomvrie 1627 eĭ califică actul, ca o crimă, adusă asupra frățieĭ din Lavră.

Eca, prin urmare, și circumstările, în care Petru Movila a fostŭ alesŭ Archimandritŭ al Lavreĭ din Kiev, și de aicĭ noĭ vedemŭ, că el, *a trebuitŭ să lupte cu alegerea luĭ Teofan Boiarskĭ, să se alégĕ la 6 Septemvrie 1627 Egumenŭ, la 8 Septemvrie săse călugĕriascĕ și apoĭ săse râdice pĕnĕ la trépta de Archimandritŭ, să lupte în contra pretențiunilor luĭ Gherman Tîșkevicĭ*, și în fine *la 29 Noemvrie acelașĭ anŭ să primiascĕ confirmarea Regeluĭ Sigismund al III-lea, ca mare Archimandritŭ al Lavreĭ Pecerscaia din Kiev.*

Dămŭ aicĭ în tecstul originalŭ, însoțitŭ de traducțiunea română și documentele, ce ni s'aŭ conservatŭ dela Petru Movilă, din care unele kĭar autografe ; și anume : testamentul

(a) Locul citatŭ.

luĭ Petru Movilă, de unde se va vedea şi ultemele disposiţiunĭ ale mareluĭ prelatŭ, descripţiunea uneĭ minunĭ, petrecută la Sucéva şi nişce note administrativo-financiare dela 1619, datorate peneĭ luĭ Petru Movilă şi care s'aŭ conservatŭ întru'nŭ manuscriptŭ al luĭ, descoperitŭ în anul trecut şi încă nepublicatŭ.

A

ВО ИМѦ ОТЦА И СЫНА И СВѦТОГО ДѸХА АМИНЬ.

Такъ какъ для человѣка нѣтъ ничего вѣрнѣе смерти, а насъ смерти сокритъ въ тайнахъ Божіихъ и извѣстенъ одномѹ Богѹ, то я, многогрѣшный Архіепископъ Петръ Могила, Митрополитъ Кіевскій Галицкій и всея Рѹси, Ексархъ свѧтого Константинопольскаго престола, Архимандритъ Печерскій, бѹдѹчи посѣщенъ отъ Господа Бога болѣзнью, и не желая, чтобы вовѣренный мнѣ властью Господа Бога, домъ мой осталсѧ въ какомъ либо неѹстройствѣ, предоставивъ всѣ мои намѣренія всемощной во-

IN NUMELE TATĂLUĬ ŞI AL FIIULUĬ ŞI AL SÂNTULUĬ SPIRITŬ. AMIN.

Fiind că pentru omŭ nimicŭ nu este maĭ sigurŭ, ca mórtea, ĭar pentru noĭ mórtea este ascunsă în misterele luĭ D-ḑeŭ şi cunoscută numaĭ luĭ, de aceia eŭ, mult pĕcătosul, Archiepiscopul *Petru Movilă*, Metropolitul Kievuluĭ, al Galiţieĭ şi al tóteĭ Rusiĭ, Ecsarchul sântuluĭ tronŭ al Constantinupoluluĭ, fiind cercetatŭ de la Domnul D-ḑeŭ cu bólă, şi nevoindŭ, ca casa mea, cea încredinţată mie de puterea Domnuluĭ D-ḑeŭ, să rĕmână fŏră vre o rânduială, încredinţândŭ tóte dorinţele mele prea puterniceĭ voinţĭ a luĭ

ли Божіей, дѣлаю краткое, и если Господь Богъ такъ предназначилъ, послѣднее завѣщаніе моей воли.

Во первыхъ: въ вѣрѣ свѧтой, въ которой ꙗ родилсѧ, воспиталсѧ и недостойный, волею и благодатію Божіею, ношȣ санъ Митрополита, въ той вѣрѣ, окончивъ жизнь свою, желаю предстать и предъ величіемъ моего Господа.

Во вторыхъ: какъ только Господь Богъ, по своей свѧтой благодати и по благоволенію Єго Королевской Милости, Госȣдарѧ моего милостиваго, благоволилъ быть мнѣ пастыремъ столицы Кіевской Митрополіи, и еще прежде Архимандритомъ Печерской Лавры, то ѧ, видѧ, что ȣпадокъ свѧтого богослȣженіѧ въ народѣ Рȣс-

D-deŭ, fac unŭ scurtŭ, şi décă Domnul D-deŭ va chotărî, şi celŭ din urmă testamentŭ al voieĭ mele.

Intăiŭ. In credinţa sântă, în care eŭ m'am născutŭ, m'am educatŭ şi cu nevrednicie, din voia şi îndurarea luĭ D-deŭ portŭ demnitatea de Metropolitŭ, în acéstă credinţă, sfêrşînd viéţa mea, doréscŭ să mĕ presintŭ şi înaintea măreţieĭ Domnuluĭ meŭ.

Al doilea. Indată ce Domnul D-deŭ, dupre sânta sa îndurare şi cu învoirea îndurăreĭ séle Regeluĭ, Dómnuluĭ meŭ prea îndurătorŭ, m'a învrednicitŭ a fi păstorul capitaleĭ şi a Metropolieĭ de Kiev, şi maĭ 'nainte Archimandritŭ al Lavreĭ Pecersca, eŭ vĕdînd, că decăderea sântelor serviciĭ în poporul rusŭ provine nu din altă causă, ci din lipsa totală a instrucţiuneĭ şi a sciinţeĭ, în-

ско изъ происходитъ не отъ чего иного, какъ отъ совершеннаго недостатка образованія и наукъ, тотчасъ далъ обѣтъ Богу моему — все мое имущество, доставшееся отъ родителей и все, что ни оставалось бы здѣсь отъ доходовъ должнаго служенія вѣреннымъ мнѣ святымъ мѣстамъ, съ имѣніи на то назначенныхъ, обращать частью на возстановленіе разрушенныхъ храмовъ Божіихъ, которыхъ оставались плачевныя развалины, частію на основаніе школъ въ Кіевѣ; по правамъ народа Русскаго и вольностямъ которыя, по особливому благоволенію Его Королевской Милости государя нашего милостиваго, дозволены и о-

dată am datŭ făgăduinţă D-ḑeuluĭ meŭ, ca tótă averea mea, rĕmasă de la părinţĭ, şi totŭ ce a rĕmasŭ aicĭ din veniturile servicilor mele, la locurile sânte încredinţate mie [1], şi cu moşiile, ce li apărţinŭ, să fie întrebuinţate, parte pentru restaurarea templurilor luĭ D-ḑeŭ, celor ruinate, care ajunsese într'o stare de ruină, demnă de plânsŭ, ĭar parte pentru înfiinţare de scolĭ în Kiev, conform drepturilor poporuluĭ rusŭ şi libertăţilor, care, conform buneĭ voinţe particulare a îndurăreĭ Séle Regeluĭ, Domnitoruluĭ nostru pre îndurătorŭ, aŭ fostŭ permise şi îngrădite cu privilegiĭ. Şi pre acéstă modestă făgăduinţă a mea şi dorinţă Domnul D-ḑeŭ, cu sânta sa îndurare, a

1) Alusiune la pescerele Lavreĭ de Kiev, care şi pênĕ astă-ḑĭ nu puţinŭ venitŭ aducŭ Bĭsericeĭ rusescĭ.

гражданы привилегіами. Исей мой недостойный обѣтъ и намѣреніе Господь Богъ. по святой своей бл̃годати, благословилъ такъ, что при жизни моей я видѣлъ отъ тѣхъ наукъ великую пользу для церкви Божіей въ значительномъ приумноженіи, на служеніе ея, ученыхъ и бл̃гочестивыхъ людей Почему сію коллегію, какъ единственный залогъ мой, желая, при всевышнемъ промыслѣ Божіемъ, оставить укорененною во потомственныя времена, а подарилъ ей, и симъ моимъ завѣщаніемъ, вѣчно даю. дарю прежде всего, ту сумму, которую я имѣю на ясно-вельможномъ, его милости, господинѣ Адамѣ изъ Брусилова, Киселѣ, Кастеланѣ Кіевскомъ, старо-

bine cuvêntat'o, aşa că în viéţa mea eŭ am vĕḑutŭ din aceste sciinţe unŭ mare folosŭ pentru Biserica luĭ D-ḑeŭ, şi serviciile eĭ şi anume în înmulţirea considerabilă a ómenilor învĕţaţĭ şi pioşĭ. De aceia, acestuĭ *colegiŭ*, ca singurulŭ meŭ, zălogŭ, care dorescŭ, în virtutea prea înalteĭ provedinţe a luĭ D-ḑeŭ, să rĕmênĕ neclintit în timpurile viitóre, eŭ i-am dăruitŭ luĭ, şi daŭ pentru eternitate cu acestŭ testamentŭ al meŭ, şi îĭ chărărescŭ, maĭ întăĭ de tóte acea sumă, pre carea eŭ o amŭ la luminarea şi îndurarea sa, Domnul Adam din Brusilova, Kisel, castelanul Kievuluĭ, Primarul din Nosov, *cincĭ ḑecĭ şi cincĭ* (55) *miĭ de galbenĭ.*

стѣ Носовскомъ, — Пѧть десѧть пѧть (55) тысѧчь ꙁлотыхъ, отъ которыхъ его милость обѧꙁалсѧ ꙋплачивать ежегодный процентъ, обеꙁпечивъ ꙋплатꙋ ꙁакладною ꙁаписью, какъ о томъ подробно гласитъ сдѣлка, ꙁаключеннаѧ съ его милостью. Дрꙋгꙋю сꙋммꙋ, двадцать тысѧчь, на имѣніи. пріобрѣтенномъ и кꙋпленномъ мною ꙋ ихъ милостей, господъ Слꙋжковъ, воеводичей Вендунскихъ, т. е. на Мꙋхоадахъ и Опачицахъ даю, дарю и на вѣчныѧ времена отписываю на тꙋжъ Коллегію и на отцевъ Коллегіатовъ Кіевскаго Богоѧвленскаго Братства: таковꙋю сꙋммꙋ наслѣдникъ мой, обѧꙁанъ ꙋплотить съ тѣхъ ꙋ-

pentru care îndurarea sa s'a îndatoratŭ, ca să plătéscă procentŭ anualŭ, asigurândŭ plata cu înscrisul ipotecarŭ, cum despre acésta cu de amăruntul tractéză contractul, înkeiatŭ cu îndurarea sa. Altă sumă *doĕ ḑecĭ* (20) *miĭ*, în proprietatea, căpătată şi cumpărată de mine de la îndurările lor, Domniĭ Slujcov, prinţiĭ de Vendensca, şi anume la Muchoeda şi Opaciţa, o daŭ, o dăruescŭ şi pentru eternitate o cedezŭ aceluiaşĭ colegiu şi părinţilor colegianţĭ din fraţia de Kiev a Arătăreĭ Domnuluĭ [1]); acéstă sumă este datorŭ succerorul meŭ a o plăti din moşiile menţionate, când va voi să între în

[1]) De ordinar numirile fraţiilor din Biserica rusă se condiţionaŭ cu numirea mônăstireĭ, dar şi cu patronul Bisericeĭ catedrale a mônăstireĭ. Aicĭ pentru fraţia Academieĭ din Kiev găsimŭ ambele numirĭ.

помѧнȣтыхъ имѣній
когда пожелаетъ вс'тȣ-
пить во владѣніе ими;
и его имѣніе какъ те-
перь находитсѧ въ
завѣдываніи отцевъ
Коллегіатовъ, такъ и
должно оставатьсѧ
при нихъ, до самой от-
дачи помѣнȣтой сȣм-
мы. При томъ теперь
же отписываю еще и
записываю на тȣжъ
Коллегію, наличны-
ми деньгами, шесть
тысѧчь злотыхъ по-
льскихъ, также се-
ребренную позолочен-
нȣю мою митрȣ, кото-
рȣю ѧбс̄дѣлалъ своимъ
собственнимъ иждиве-
ніемъ и котораѧ ȣниза-
на и ȣкрашена собст-
венными моими дра-
гоцѣнными камнѧми
доставшимисѧ мнѣ
изъ сокровнщъ моихъ
родителей. Кромѣ то-
го, всю библіотекȣ
на разныхъ ѧзы-
кахъ, которȣю ѧ чрезъ

stăpânirea lor; şi acéstă moşie, dupre cum se află acum în stăpănirea părinţilor colegianţĭ, tot aşa trebue să rĕmânĕ în administraţia lor, pĕnĕ la primirea sumeĭ amintite. Prea lôngă aceste acum încă maĭ cedezŭ şi préscriu aceluiaşĭ colegiu banĭ în numĕrătóre, *şése miĭ de galbenĭ poloneşĭ,* precum şi mitra mea cea de argintŭ poleită, pre carea am făcut'o eŭcu propria mea keltuélă şi am înpodobit'o şi am înfrumuseţat'o cu pretre scumpe, propriĭ ale mele, rĕmase mie din tesaurele părinţilor meĭ. Afară de acésta, *tótă biblioteca* (cu cărţĭ) *în diferite limbĭ,* pre carea eŭ am adunat'o *îndecursul întregeĭ* mele vieţĭ, şi care acum se

всю мою жизнь собиралъ, въ настоѧщее времѧ отданную на сохраненіе отцу Намѣстнику Софійскому, и которой каталогъ, съ подписью руки моей, а отдалъ помѧнутымъ отцамъ Коллегіатамъ, — также серебреный митрополичій мой крестъ, въ вѣчный знакъ моей любви, а равно и саккосъ бѣлаго глазету, унизаный жемчугомъ, тѣмъже отцамъ Коллегіѧтамъ даю, дарю и записываю; равно и изъ всего сколько есть, моего серебра, четвертую часть, котораѧ должна быть выдѣлена исполнителями моего завѣщаніѧ, на тужъ Коллегію даю и записываю; а за сіи пожертвованіѧ навсегда возлагаю на нихъ ту обѧзанность, чтобы они въ школахъ Кіев-

află în păstrare la părintele, locoţiitorul Bisericeĭ s-teĭ Sofiĭ, şi al cărĭa catalogŭ, cu subsemnătura mâneĭ mele, l'am datŭ amintiţilor părinţĭ colegianţĭ; de asemenea crucea mea cea de argintŭ metropolitană, însĕmnul dragosteĭ mele eterne, precum şi sacusul celŭ de glazetă albă, împodobitŭ cu mărgăritare, îlŭ daŭ acelorașĭ părinţĭ colegianţĭ, îlŭ dăruescŭ şĭ îlŭ cedezŭ; de asemnea şi din tótă argintăria mea, ce se află, daŭ şi cedezŭ aceluiaşĭ colegiŭ a patra parte, care va trebui săse împarţă de către ecsecutoriĭ meĭ testamentarĭ; ĭar pentru aceste jertve eŭ le impunŭ pentru tot-déuna acéstă obligaţiune, ca

скихъ, какъ и при моей жизни обучали сообразно съ привилегiею Его Королевской Милости, и, по правиламъ мною даннымъ, сами жили въ общинѣ, и Кiевскую коллегiю вполнѣ сохранили сообразно съ фундацiею; наконецъ, чтобы за душу мою всякiй четвергъ совершали богослуженiе и ежегодно день смерти моей сопровождали молитвою. На монастырь Печерскiй отписываю другую дорогую жемчужную митру, съ драгоцѣнными камнами, также лампаду, на которую я далъ семдесятъ двѣ гривны серебра; а равно изъ столового серебра, какое только есть мое собственное (изъ которого четвертую часть я записалъ отцамъ

eĭ, în scólele de Kiev, dupre cum în viéța mea aŭ învĕțatŭ în conformitate cu privilegiile îndurăreĭ Séle Releguĭ și în basă regulelor date de mine, să trăiascĕ, și de acum în comunitate și să conserve colegiul din Kiev în conformitate cu (actul de) fundațiune; în fine, pentru sufletul meŭ în fie care Mercurĭ să facĕ serviciŭ, și *în fie care anŭ* ḑiua morțeĭ mele să ó însoțiascĕ cu rugaciune. Mônăstireĭ Pecersca îĭ cedezŭ cealaltă mitră scumpă cu mărgătăritare și cu petre scumte, de asemenea și candila, pentru carea eŭ am datŭ şépte-ḑecĭ și doĭ griviņĭ a) de argintŭ; asemenea din argintăria de

a) Unŭ grivenŭ egalizază cu 30 banĭ de aĭ noştri.

Коллегіатамъ), двѣ частги записываю и дарю на монастырь Печерскій и на возобновленную отъ мена церковь сватого Спаса, находащуюса здѣсь же возлѣ монастырѧ Печерскаго; то есть: ихъ милости, господа исполнители моего завѣщаніѧ, должны то серебро распредѣлить такъ, чтобы одна часть отдана была отцамъ Коллегіатамъ, другаѧ Печерскому монастырю, третьѧ въ Спасскую церковь, а четвертаа часть того же серебра — его милости, господину Моисею, родному моему брату, Господарю Молдавіи. На свѧтую Софію, митрополичью церковь, мною, по милости Божіей возобновленную, отписываю третью митру на лазуревомъ бархатѣ, обло-

masă, carea este proprietatea mea, (şi din care a patra parte eŭ am cedatŭ părinţilor colegianţĭ), doĕ părţĭ cedezŭ şi dăruescŭ Mônăstireĭ Pecersca şi Bisericeĭ ceĭ restaurate de mine a Mântuitoruluĭ, care se află aicĭ aprópe de mônăstirea Pecersca; adică, îndurările lor, Domniĭ executorĭ aĭ testamentuluĭ meŭ, vorŭ trebui să împarţă argintul aşa, ca o parte să fie dată părinţilor colegianţĭ, adoa mônăstireĭ Pecersca, a treia parte bisericeĭ Mântuitóruluĭ, ĭar a patra parte din acelaşĭ argintŭ (va fi dată) îndurări séle, *Domnuluĭ Moisi*, frateluĭ meŭ celuĭ după nascere, *Domnitorul Moldoveĭ*. Pentru S. Sofie, Biserica metropolitană, carea din îndurarea luĭ D-ḑeŭ s'a restauratŭ de mine, cedezŭ mitra a treia, pre ca-

женнѹю блѧхами, два тафтанныхъ саккоса, — одинъ зеленный, а дрѹгой — красный богатый тафты, — и третій парчевыи, бѣлой парчи; а всѣ прочіе саккосы останѹтсѧ при Печерскомъ монастырѣ. Мощи свѧтыѧ, запечатанныѧ въ Печерскомъ церковномъ кивотѣ; также животворѧщее древо Креста Господнѧ, въ золоченномъ крестикѣ Московской работы, отдаю и записываю въ Богоѧвленскѹю церковь Кіевскаго братства, при которомъ основана мною коллегіѧ. На окончаніе церкви, именѹемои Десѧтинною, которѹю а началъ возобновлѧть, — длѧ совершеннаго возобновленіѧ еѧ, — назна-

tifea lagi-verde și învălită cu plăcĭ (bléchurĭ), doĕ sacuse de taftă, unul verde și altul roșŭ de taftă, scumpă și altreilea de parcea a) albă; ĭar cele-lalte sacuse rĕmânŭ la mônăstirea Pecersca. Sântele relicviĭ, sigilate în kivotul din Biserica Pecersca, de asemenea și lemnul celŭ sântŭ din crucea Domnuluĭ, în crucea cea poleită și lucrată la Moscova, le daŭ și le cedezŭ Bisericeĭ Arătarea Domnuluĭ a frățieĭ de Kiev., lôngă care s'a fondatŭ colegiul meŭ. Pentru ternarea Bisericeĭ, supra-numită a ḑecea, pre carea eŭ am începutŭ să o pre'noiescŭ și pentru restaurarea eĭ pre deplin, cho-

a) Parcea este o materie de matasă, întrețesută cu firŭ a bŭ, séŭ galbenŭ.

чаю и записываю изъ моего ларца тысачу злотыхъ наличными деньгами; да на монастырь Выдубицкій завѣщаю и записываю пать сотъ злотыхъ наличными деньгами. Такимъ образомъ изъ остатковъ моего имущества (которое а употреблалъ прежде, въ свѣтскомъ званіи моемъ, на услугу Ихъ королевскимъ милостамъ, Государамъ моимъ а потомъ, въ духовномъ званіи, на исправленіе храмовъ божіихъ и на потребности Его святои Церкви) удѣливши, что можно было, какъ на основанную мною, Коллегію мою, такъ и на другіа поименованныа церкви и монастыри — приступаю къ распоряженію моему въ пользу любезнѣй-

tărăscŭ și daŭ din casa mea *o mie* de galbenĭ, aflătorĭ de față ; ĭar mô-măstireĭ Vîdubițc îĭ testezŭ *și îĭ daŭ cincĭ sute* galbenĭ din baniĭ de față. Cu modul acesta, din rĕmășițele avereĭ mele (pre carea eŭ am întrebuințat'o maĭ nainte, în posițiunea mea de laicŭ, pentru serviciile îndurăreĭ séle Regeluĭ, Domnitorul meŭ, ĭar maĭ pre urmă în posițiunea mea de clericŭ, pentru îmbunătățirea templurilor luĭ D-deŭ și la trebuințele s-teĭ luĭ Bisericĭ), despărțindŭ ce s'a pututŭ, atât pentru colegiul meŭ, celŭ fundatŭ de mine, cât și pentru cele-lalte Bisericĭ și mônăstirĭ enumerate, acum trecŭ la disposițiunea mea, în folosul *prea*

шаго, единственнаго брата моего его милости Господара. Имѣніе мое, состоящее въ воеводствѣ Бѣлъжскомъ: Великія Очи, Змѣевиско и Волькꙋ, называемꙋю Могиловою, собственность мою, не обрешеннꙋю никакими долгами пріобрѣтеннꙋю мною въ моемъ свѣтскомъ званіи, завѣщаю, дарю и навсегда отписываю его милости, братꙋ моемꙋ родномꙋ, какъ настоящемꙋ наслѣдникꙋ; также и имѣнія, находящіяся въ воеводства Кіевскомъ, называемыя Мꙋхоѣды и Опачицы, томꙋжъ его милости господинꙋ родномꙋ братꙋ моемꙋ дарю и записываю: впрочемъ

iubitului şi singurului meŭ frate, îndurarea sa *Domnitorul*. Moşia mea, aflătóre în principatul Belsca: Ocea [1]) cea mare, Zmievisca şi Volca, carea se numesce Moghilova ([2]) proprietatea mea, ne-îngreuiată cu nicĭ unŭ feliŭ de datoriĭ, câştigată de mine în posiţiunea mea de civilŭ, o testezŭ, dăruescŭ şi pentru tot-dé-una o cedezŭ îndurărei séle, fratelui meŭ celŭ dupre nascere, ca unuĭ succesorŭ adevĕratŭ; de asemenea şi moşiile, aflătóre în principatul Kievuluĭ, numite Muchoedî şi Opaciţî le dăruescŭ şi le cedezŭ aceleaşĭ îndurărĭ, Domnuluĭ

[1]) Numirea propríe de Ocea, afectată satelor şi moşiilor, Româniĭ o aŭ împrumutatŭ dela Slaviĭ de médă-di. Ea însĕ vine dela vekiul отчина = moşie, moşŭ.

[2]) De ordinarŭ ómeniĭ îşĭ primescŭ pronumele dela localităţĭ. Aicĭ regula s'a aplicatŭ în sensŭ inversŭ; adecă, localitatea a primitŭ numirea dela persónă. De aceia Meghilevul, oraşelŭ din Rusia micŭ, îşĭ are numirea de la Movilă.

онъ долженъ выку-
пить ихъ для себя
отдачею суммы, двад-
цати тысячъ злоты-
хъ, подаренныхъ мною
отцамъ Коллегіата-
мъ. При семъ господи-
на брата моего обя-
зываю братскою любо-
вью, чтобы его мило-
сть, ни подъ какимъ
предлогомъ, не отни-
малъ небольшаго за
Днѣпромъ хутора, на-
зываемого Позняков-
щ' зною, который прі-
обрѣтенъ мною за че-
тыре тысячи злоты-
хъ и отданъ отцамъ
Коллегіатамъ на ху-
торъ Богоявленской
Церкви; а для большей
вѣрности, чтобы и въ
послѣдующія времена
ни одинъ изъ мсихъ
насладниковъ не и-
мѣлъ никакого при-
тязанія на томъ ху-
торъ Позняковщизну
я дарю тѣмъ же от-
цамъ и завѣщаю на

şi fratelui meŭ; cu tóte a-
ceste, el trebue să le rĕs-
cumpere pre ele cu suma
de plată doé-ḑecĭ miĭ gal-
benĭ, dăruiţĭ de mine pă-
rinţilor colegianţĭ. Pre lôn
gă aceste, oblig cu iubire
frăţéscă pre Dumnéluĭ fra
tele meŭ, ca îndurarea sa
cu nicĭ unŭ kipŭ să nu iea
grădina de preste Dnipru,
numita Poznacovscizna,
pre care am cumpărat'o eŭ
cu patru miĭ galbenĭ şi am
dat'o părinţilor colegianţĭ,
ca grădină a Bisericeĭ A-
rĕtarea Domnuluĭ; şi pen-
tru maĭ mare asigurare,
ca în vremea viitóre nicĭ
unul din moştenitoriĭ meĭ
să nu aĭbă nicĭ o pre-
tenţiune asupra aceste
grădinĭ Poznacovscizna,
eŭ dăruescŭ acelorașĭ pă-
rinţĭ colegianţĭ şi le ce-
dezŭ pentru aceea grădi-

томже хꙋторѣ сꙋмꙋ, которꙋю я далъ за него, — четыре тысячи злотыхъ, Не оставляя болѣе наслѣдства по себѣ его милости, господинꙋ братꙋ моемꙋ, прошꙋ, чтобы онъ покрылъ то своею братскою любовію, въ томъ ꙋваженіи, что я все, что ни имѣлъ, вмѣстѣ съ собою, посвятилъ хвалѣ Бога и слꙋженію Его; вмѣсто богатого наслѣдства, я оставляю емꙋ мои недостоиныя молитвы и благословеніе, и Господа Бога молю, дабы Онъ, по святой своей благости, привелъ его милость, какъ единственнаго оставшагося потомка, въ столицꙋ предковъ нашихъ. Записи, сдѣланныя разными лицами, какія найдꙋтся въ моемъ ларцѣ, и долговыя взысканія

că suma, ce și eŭ am dat pre dînsa, patru miĭ galbenĭ. Ne lăsând după mine o moscenire maĭ mare îndurăreĭ séle, Dumnéluĭ fratele meŭ, îlŭ rogŭ, ca el să umbriască (ecsecute) acésta cu dragostea sa cea frățéscă, cu acelŭ rĕspectŭ, că eŭ totŭ ce am avut, și kiar pre mine m'am sacrificatŭ pentru lauda luĭ D-ḍeŭ și slujba luĭ: în loc de o moșcenire mare, eŭ îĭ lasŭ luĭ nevrednicele mele rugăciunĭ și bine-cuvêntărĭ și rogŭ pre Domnul D-ḍeŭ, ca el, cu sânta sa milostivire să conducă pre îndurarea sa, ca pre singurul decoborîtor, rĕmasŭ, în capitala strămoșilor noștri. Inscrisurile făcute cu diferite porsóne, care se află în racla mea și urmărirea datoriilor vorŭ

бꙋдꙋтъ принадлежать его милости господи нꙋ братꙋ. Обои, ковры комнатные ꙋборы и прочіи домашнія вещи — все ето завѣщаю его милости, господинꙋ братꙋ, за исключеніемъ обоевъ нзъ разноцвѣтной камки которые я отдалъ на конгрегацію, стꙋдентамъ моей коллегіи. Цꙋги лошадей, кареты, какія только останꙋтся послѣ меня, отказываю его милости. господинꙋ братꙋ; а онъ за ето, по своемꙋ ꙋсмотрѣнію и по мѣрѣ заслꙋгъ, долженъ ꙋчинить вознагражденіе тѣмъ, кто слꙋжилъ мнѣ. То, что кромѣ изъясненныхъ выше, завѣщиемыхъ денегъ останется въ наличности въ моемъ ꙋбогомъ ларцѣ, также вина, меды, на которые ꙋпотреблены мои

aparţinea îndurărei séle, Dumnélui fratele (meŭ.) Pânzăturile, covórele, mobilele odăilor şi cele-lalte lucrurĭ de case, tóte aceste le testez pentru îndurarea sa, Dumnélui fratele, afară de ţesăturile din camcă colorată, pre care eŭ le-am dăruitŭ congregaţiuneĭ studenţilor colegiuluĭ meŭ. Caiĭ de çaretă, caretele, ce vorŭ rămânea după mine, le cedezŭ îndurăriĭ séle, Dumnéluĭ fratele; ĭar el pentru acésta, dupre părerea sa şi în měsura serviciilor, trebue să recompenzeze pre aceia, cariĭ m'aŭ slujitŭ. Aceĭ banĭ, despre cariĭ nu s'aŭ ḑisŭ maĭ sus şi nu s'aŭ testatŭ, şi cariĭ se vorŭ găsi în modesta mea raclă, precum vinurile, medurile, pentru s'aŭ întrebuinţatŭ baniĭ meĭ, pre tóte aceste Domniĭ ecsecutoriĭ testa-

собственныя деньги,— все его господа исполнители моего завѣщанія переведутъ на деньги и, сообразивши сумму, употребятъ одну часть на погребеніе моего грѣшнаго тѣла, а другую раздадутъ на богоугодныя дѣла въ разные общежительные монастыри, которы никакихъ доходовъ не имѣютъ, какъ-то: въ скитъ, въ Межигоры, въ Тригоры, въ Креховъ, въ Угорникъ, въ Мгоръ въ Густынъ, также въ Дѣвичьи монастыри и въ богадѣльни. Независимо отъ того, ихъ милости должны дать тысячу пять сотъ злотыхъ на богадѣльню основанную мною возлѣ святого Θеодосія въ мѣстечкѣ Печерскомъ, обезпечивъ ту

mentarĭ le voiŭ preface în banĭ şi suma, ce se va forma, o vorŭ întrebuinţa parte la îngroparea pĕcătosuluĭ meŭ corpŭ, ĭar restul se va împărţi pentru bine-facerile în diferitele mônăstirĭ kinoviale, care nu aŭ nicĭ unŭ feliŭ de veniturĭ, precum sûntŭ: Skitul, Mejigorî, Trigorî, Crechov, Ugornic, Mgor, Gustînĭ, de asemenea în mônăstirile de maïce şi la institutele de bine-facere. Afară de acestea, îndurările lor trebue să dea *o mie cincĭ sute de galbenĭ* institutuluĭ de binc facere, înfiinţatŭ de mine lôngă S. Teodosie, în satul Pecersca, asigurând acéstă sumă prin actŭ ipotecarŭ într'o proprietate sigură, pentru ca procentele eĭ a-

сѹммѹ закладною записью на какомъ нибѹдь надежномъ имѣніи, чтобы ежегодные съ нея проценты постѹпали вѣчно на тѹ богадѣльню. О. домовомѹ моемѹ священникѹ, о. архидіаконѹ, о. Родіонѹ, а потомъ и всѣмъ моимъ слѹгамъ должно ѹчинить изъ тѣхъ же денегъ достаточнѹю заплатѹ и награжденіе за ихъ вѣрнѹю слѹжбѹ, въ числѣ ихъ, моемѹ цырѹльникѹ Росохацкомѹ я назначаю дать полтораста злотыхъ и лошадь изъ табѹна; также аптекарю-лошадь и сто злотыхъ. Рогатыи скотъ, овецъ, табѹны и все хозяйст-

nuale să mérgă pentru eternitate la acestŭ institut. Preutuluĭ meŭ de casă, p.Archidiaconuluĭ, p. Rodian, şi apoĭ tuturor servitorilor meĭ trebue să li dea din aceĭaşĭ banĭ o plată mulţemitóre şi o rĕsplată pentru serviciul lor celŭ credinciosŭ ; în numĕrul acestora, bărbieruluĭ meŭ, Rosochatki [1]) eŭ chotărăscŭ să-i-se dea o sută cincĭ-ḑecĭ de galbenĭ şi unŭ calŭ din hergilie ; de asemenea şi spiţeruluĭ unŭ calŭ şi o sută de galbenĭ. Dobitócele cornute, oile, hergheliile şi lucrurile gospodă-

1) Rolul bărbierilor în societăţile seculuĭ al XVII-lea nu era de a fasona numaĭ periĭ omuluĭ, ci şi de aĭ ekilibra sângele din vinele luĭ. Eĭ începêndŭ din copilărie îĭ luaŭ sânge sub formă de chărăcsire adecă crestarea musculilor spinăreĭ în timpul strânsurilor. Tot la răcélă şi când era mare, îĭ lua sânge cu lanceta şi lipitorĭ. Petru Movilă, fiind omŭ bolnăviciosŭ, avea de multe-orĭ nevoia de bărbierŭ, ba kĭar maĭ mare, de cât de spiţerĭ ; Dupre cŭm se vede din acestŭ testamentŭ.

венное заведенїе, какое только есть въ ꙋстроенномъ мною, моемъ хꙋторѣ, называемомъ Напологахъ, все его отказываю пополамъ: однꙋ половинꙋ на монастырь Печерскій, а дрꙋгꙋю на Богоѧвленскꙋю Церковь, отцамъ коллегїатамъ. Что касаетсѧ моей Кїевской Коллегїи, то ѧ отдаю ее подъ покровительство ѧсно-вельможнымъ ихъ милостѧмъ господамъ: его милости г. Александрꙋ Огинскомꙋ, воеводѣ Минскомꙋ; его милости г. Адамꙋ, изъ Брꙋсилова. Киселю, Кастеланꙋ Кїевскомꙋ; его милости г. Богданꙋ Стеткевичꙋ, Кастеланꙋ Новогродскомꙋ; его милости, г. Огинскомꙋ, Хорꙋнжемꙋ великаго кнѧжества Литовскаго; его милости, г. Ѳеодорꙋ Проскꙋрѣ Сꙋ-

rieĭ, care se aflá la livada mea, făcută de mińe, şi carea se numesce Napologa, tóte aceste le împarţŭ în doĕ; o jumĕtate o daŭ mônăstireĭ Pecersca, iar ceialaltă jumĕtate pentru Biserica Arătarea Domnuluĭ, părinţilor colegianţĭ. Ce se atinge de colegiul meŭ din Kiev, apoĭ eŭ îlŭ punŭ sub protecţiunea luminărilor şi îndurărilor lor Domnilor; şi anume, îndurăreĭ séle D. Alecsandru Oghinski, voevodul de Minsc; îndurăreĭ séle D. Adam din Brusilova, Kiseliŭ, castelanuluĭ de Kiev; îndurăreĭ séle, D. Bogdan Stetkevicĭ, castelanul Novograduluĭ; îndurăreĭ séle D. Oghinski, stegarul mareluĭ ducatŭ de Litva; îndurăreĭ séle

цїанскомꙋ, Кієвскомꙋ земскомꙋ писарю; его милости. о. Сильвестрꙋ, Браславскомꙋ писарю; равно также ясно-сіятелнымъ ихъ милостямъ, господамъ князямъ: его милости, г. Стефанꙋ, Подкоморію Браславскомꙋ; его милости, г. Григорію, Подкоморію Лꙋцкомꙋ; его милости, г. Захарію, Подсꙋдкꙋ Лꙋцкомꙋ; его милости, г. Николаю князю Четвертинскомꙋ, — и нимъ ихъ милостямъ, православнымъ господамъ которыхъ, ради милосердія Божія ꙋмоляю, чтобы сій единственный залогъ православной Рꙋсской Церкви. при стараніи, попеченіи и покровительствѣ ихъ милостей, вѣчно пребывалъ, для ꙋмноженія славы Божіей и обрзованія православ-

D. Teodor Proscur Suşténski, notarul oraşuluĭ Kiev; îndurăreĭ séle D. Silvestru, notarul Braslavieĭ; de asemenea luminărilor şi îndurărilor séle Domnilor principĭ: îndurăreĭ séle D. Stefan, subtesaurierul de Braslav; îndurăreĭ séle D. Grigore, subtesaurierul de Luţc; îndurăreĭ séle D. Zaharia, subjudecătorul de Luţc; îndurăreĭ séle D. Nicolaŭ, principele Cetvertinski, şi a altor îndurărĭ, Domnĭ ortodocşĭ, pre cariĭ, pentru numele luĭ D-ḑeŭ, îĭ rogŭ, ca acestŭ zălogŭ unicŭ al Bisericeĭ ortodocse ruse cu stăruinţa, îngrijirea şi sub protecţiunea lor să dureze în eternitate, pentru adăugarea măririceĭ luĭ D-ḑeŭ şi în-

но-рꙋсскихъ дѧтей. Той же Кіевской братской Коллегіи на всегда даю и дарю всѣ домы мною пріобрѣтенные, съ ихъ правами. Бꙋдꙋщемꙋ, кого Господь Богъ пошлетъ, преемникꙋ монастырѧ Печерскаго, его милости, отцꙋ Архимандритꙋ и всеи братіи того же монастырѧ, приношꙋ особливо слезныѧ мои моленіѧ о той же Коллегіи, просѧ: во первыхъ, чтобы находѧщіѧсѧ за Днѣпромъ имѣніѧ монастырѧ Печерскаго, Вишеньки и Гниденъ, не были отбираемы отъ той Коллегіи, по крайней мѣрѣ до истеченіѧ трехъ лѣтъ, чтобы братіѧ Кіевскаго братскаго монастырѧ въ теченіи того времени могли поразсмотрѣть, гдѣ имъ ꙋстроитьсѧ съ хозѧйствомъ, такъ какъ

struirea copiilor ortodocşĭ rûşĭ. Aceluiaşĭ colegiŭ al fraţilor din Kiev ĭĭ dau pentru tot-déuna şi ĭĭ dăruescŭ casele, dobîndite de mine, cu tóte drepturile lor. Viitoruluĭ meŭ urmaşŭ în Lavra Pecerscaia, pre care D-ḑeŭ îlŭ va trămite, părinteluĭ Archĭmandritŭ şi tuturor fraţĭlor din aceiaşĭ mônăstire li proaducŭ în particular rugăciunile mele umile, pentru acelaşĭ colegiŭ: *întâiŭ*, ca moşiile mônăstireĭ Pecersca, ce se află preste Dnipru, Vişenca şi Gniden, să nu fie luate de la colegiu cel puţin pênĕ la ecspirarea a treĭ anĭ, pentru ca fraţiĭ din mônăstirea Braţcaia în curgerea acestuĭ timpŭ să pótĕ ase orienta, undę să

они, хотѧ нє всѣ, однакожъ вєсьма многіє и главнѣйшіє, сꙋть пострижєнцы и, по своємꙋ обѣтꙋ, члєны монастырѧ Пєчєрскаго; во вторыхъ, чтобы тотъжє єго милость, отєцъ Архимандритъ, съ своимъ Пєчєрскимъ Соборомъ, нынѣшнѧго отца Рєктора Кієвскаго и Игꙋмєна Дѧтловнцкаго и єго прєємниковъ нє ꙋспранѧлъ отъ игꙋмєнства въ монастырѣ Дѧтловицкомъ, находѧщємсѧ подъ Пинскомъ, ради прєспѣѧніѧ моєго торжєствєннаго обѣта относитєльно основаніѧ школъ длѧ образованіѧ православныхъ дѣтєй. Къ выполнєнію всѣхъ таковыхъ пꙋнктовъ моєго завѣщаніѧ обѧзываю, моєю нижайшєю просьбою, совѣсть ихъ милостєй, господъ дꙋшєпри-

'şĭ organiseze gospodaria, fiind-că eĭ, deşi nu toţĭ, dar ceĭ maĭ mulţĭ şi ceĭ maĭ însemnaţĭ, sûntŭ tunşĭ şi dupre făgăduinţa lor membri aĭ mônăstireĭ Pecerscaia; *al doilea*, ca acelaşĭ părinte Archimandritŭ cu comunitatea sa din Pecersca, să nu înlăture de la egumenia mônăstireĭ Diatloviţca, ce se află lôngă Pinsc, pre actualul părintele, Rectorul din Kiev, precum şi pre urmaşiĭ luĭ pentru propăşirea făgăduinţeĭ mele ceĭ publice, relative la fundarea scólelor întru instruirea copiilor ortodocşĭ. Pentru împlinirea tuturor acestor puncte din Testamentul meŭ, obligŭ cu rugăciunea mea cea prea plecată consciinţa îndurărilor lor

кащиковъ, въ каковые
прошꙋ и назначаю ихъ
милостей, ясно-вель-
можныхъ: его мило-
сть, г. Адама изъ Брꙋ
силова Кисела, Кіевска-
го Кастелана, и его ми-
лость, г. Моисея Мо-
гилꙋ, Господаря Мол-
давскаго, роднаго мо-
его брата; а къ ихъ
милостямъ присоеди-
няю всечестныхъ ихъ
милостей, отцевъ: от-
ца Исаію Трофимови-
ча, Игꙋмена Николь-
скаго пꙋстыннаго мо-
настыря; отца Игна-
тія Оксеновича Ста-
рꙋшича, Игꙋмена Вы-
дꙋбицкаго; отца Іо-
сифа Кононовича Гор-
бацкаго, Михайлов-
скаго Игꙋмена и отца
Ректора Кіевскаго, И-
ннокентія Гнзеля. При
чемъ, до съѣзда ихъ
милостей, господъ дꙋ-
шеприкащиковъ, и до
дальнѣйшаго распоря-
женія, оказываю пос-

Domnilor comêndarĭ, între cariĭ rogŭ şi numescŭ pre îndurările şi luminările lor: pre îndurarea sa D. Adam din Brusilova, Kisel, castelanul de Kiev, şi pre îndurarea sa D. Moisi Movilă, Domnitorul Moldoveĭ, fratele meŭ dupre nascere, iar la îndurările lor adaugŭ pre prea cinstitele lor îndurărĭ şi părinţĭ: pre părintele Isaia Trofimovicĭ, egumenul mônăstireĭ Nicolscaia din Pustie; pre părintele Ignatie Ocsenovicĭ Staruşicĭ, egumenul dela Vîdubiţe; pre părintele Iosif Cononovicĭ Gorbaţki, egumenul din Michailovsca; şi pre părintele Rectorul din Kiev, Inokentie Ghizel. Pre lôngă aceste pĕnĕ la venirea Domnilor

лѣднею моею пастырскою волею и назначаю тѣхъ; ихъ милостей отцевъ (такъ какъ я увѣренъ въ нихъ благочестіи, совѣстности и способности) быть хранителями сокровищь монастыря Печерскаго его правъ, привилегій и имѣній, совокупно съ отцемъ Варлаамомъ Дитковскимъ, Намѣстникомъ Печерскимъ, а также Церкви святой Софіи и имѣній Софійскихъ съ отцемъ Константиномъ Негрембецкимъ, намѣстникомъ Софійскимъ. И чтобы тѣ имѣнія, Митрополичьи и Архимандріи Печерской, какъ собственное наслѣдіе Христово, не подвергались никакому опустошенію (каковое, обыкновенно, дѣлается отъ людей неблагочестивыхъ при отшествіи съ сего свѣта на-

comêndarĭ și pĕnĕ la o maĭ departe dĭsposițiunc, obligŭ cu ultima mea voie de păstorŭ și numescŭ pre acele îndurărĭ, părințiĭ (fiind eŭ convinsŭ în pietatea, consciința și capabilitatea lor), ca să fie păzitoriĭ tesaurelor mônăstireĭ Pecerscaia, drepturilor eĭ, privilegiilor și a avereĭ, împreună cu părintele Varlaam Ditcovski, locoțiitorul Pecerscăĭ, precum și a Bisericeĭ s-teĭ Sofiĭ și a averilor eĭ, cu părintele Constantin Negrembețki, locoțiitorul s-teĭ Sofiĭ. Și pentru ca acele averĭ ale Metropolieĭ și ale archimandrițieĭ Pecersca, ca o moscenire proprie a luĭ Christos, să nu fie supuse la nicĭ o părăduire (dupre

чалниковъ дꙋховныхъ), то а со слеꙁами припадаю къ подножїю прєстола Єго Королєвской Милости Господара моєго Милостиваго, ꙋмоляа, чтобы онъ (доколѣ какъ митрополїа, такъ и Архимандрїа не бꙋдꙋтъ, по воля Єго Королєвской Милости, Госꙋдара Моєго милостиваго, врꙋчены иꙁбранным лицамъ). благоволилъ имѣть ихъ подъ своимъ высоким покровительствомъ, какъ верховнѣишїй покровитель домовъ Божїихъ и наслѣдїа ихъ. Я а бывши до послѣднаго прєдѣла жиꙁни моєй вѣрным богомольцемъ Єго Королєвской Милости, Госꙋдарѣ моєго милостиваго, таковымъ и отхожꙋ отъ сєго свѣта; и тѣмъ оканчиваю сїє моє ꙁавѣща-

cum de ordinar se întâmplă din partea ómenilor nepioşĭ, după trecerea din acéstă lume a superiorilor spiritualĭ), de aceia eŭ cu lacrimĭ cadŭ la trepţele tronuluĭ îndurăreĭ séle Regeluĭ, Domnitorul meŭ prea îndurătorŭ, rugându-lŭ, ca el (pênĕ când Metropolia şi archimandriţia nu vor fi, conform mileĭ Regale Domnitoruluĭ meŭ prea îndurătorŭ, înmânate persónelor alese), să bine voiască ale avea sub înalta sa protecţiune, ca protectorul supremŭ al caselor luĭ D-ḑeŭ şi al averilor lor. Iar eŭ, fiind pênĕ la cea de pre urmă margine a veţeĭ mele rugătorul celŭ credinciosŭ al îndurăreĭ séle Regeluĭ, Domnitoruluĭ meŭ prea îndurătorŭ, tot astŭ-felŭ

нїе, предаѧ многогрѣшнꙋю дꙋшꙋ мою Господꙋ моемꙋ и Творцꙋ. Грѣшное же тѣло мое да бꙋдетъ погребенно въ Печерскомъ монастырѣ междꙋ столбами, при лѣвомъ крылосѣ: о семъ прошꙋ ихъ милостий, господъ исполнителей моего завѣщанїѧ.

Сїе завѣщанїе писано въ Печерскомъ монастырѣ, въ лѣто Господне 1646 г., Декабрѣ 22 днѧ, по старомꙋ стилю и по новомꙋ стилю, — 1 Ꙗнварѧ 1647 года.

şi trecŭ din acéstă lume şi cu aceste şi terminŭ acestŭ testamentŭ al meŭ, predândŭ mult pĕcătosul meŭ sufletŭ Domnuluĭ meŭ şi făcĕtoruluĭ. Iar corpul meŭ celŭ pĕcătosŭ să fie îngropatŭ în mônăstirea Pecersca între stâlpĭ, lôngă strana stângă. Despre acésta rogŭ pre îndurările lor, Domniĭ ecsecutorĭ aĭ testamentuluĭ meŭ.

Acestŭ testamentŭ s'a scrisŭ în mônăstirea Pecersca la anul Domnuluĭ 1646 Dekemvrie 22 dupre stilul vekiŭ, iar dupre stilul noŭ la 1 Ianuarie 1647

La finele testamentuluĭ suntŭ aplicate maĭ multe sigiliurĭ, apoĭ urméză iscăliturile aceste:

Петръ Могила, Архиепископъ Митрополитъ Кїевскїй, Архимандритъ Печерскїй рꙋкою своего.

Адамъ изъ Брꙋсилова Кисель Кастеланъ Кїевскїй, Староста Носовскїй.

Petru Movilă, Archiepiscopŭ, Mitropolitŭ al Kievuluĭ, Archimandritŭ al Pecerscăĭ, cu mâna proprie.

Adam din Brusilova Kisel, castelanul Kievuluĭ, primarul de Nosov.

Ѹстно прошенный печатарь Федоръ Солтанъ рукою своею.	Rugatŭ verbal, sigilarul (a) Teodor Soltan cu mâna proprie.
Ѹстно прошенный печатарь Андрей Ставецкій.	Rugatŭ verbal, sigilarul Andreĭ Staveştki.
Ѹстно прошенный печатарь Даніилъ Голубъ.	Rugatŭ verbal, sigilarul Daniil Golub.
Ѹстно прошенный печатарь Мелетій Красносельскій, въ то время намѣстникъ Печерскій.	Rugatŭ verbal, peccetarul Meletie Crasnoselskiĭ, tot o dată locoţiitorul Pecerscaĭ.
Ѹстно прошенный печатарь Василій Дворецкій Полковникъ Его Царскаго Пресвѣтлаго величества воиска Запорожскаго Кіевскій.	Rugatŭ verbal, sigilarul Vaslie Dvoreţkiĭ, colonelul ósteĭ prea luminateĭ séle măririĭ imperiale a Zaporojenilor (b) de Kiev.
Ѹстно прошенный печатарь Филаретъ Гͧбиневичъ, Ѹставникъ Печерскій, рукою властиою.	Rugatŭ verbal, sigilarul Filaret Gubinevĭcĭ, tipicarŭ în Pecersca, cu mâna proprie.

(a) In vekime sigiliile oraşelor şi ale instituţiunilor publice eraŭ împărţite în maĭ multe părţĭ. Persónele, credemŭ noĭ, care înaintea subsemnătureĭ pórtă titlul de печетарь=sigilarŭ, trebue să fi fostŭ conservatoriĭ de aĭ sigiliuluĭ oraşuluĭ de Kiev şi al Lavreĭ.

(b) Vorba zaporojanŭ vine de la particula за = preste şi порогъ = pragŭ; în totul de preste praguri. Iar la Cazacĭ se aplică acelora, cariĭ trăiescŭ prestre pragurile (cataractele) Dnipruluĭ.

Ананіа Кꙋликовскіи, Ѥкономъ Монастыра Печерскаго рꙋкою влас-тною.

Ѳеодосіи Оранскій, Старецъ Соборный Монастыра Печерскаго Сꙋдꙋ Дꙋховнаго рꙋкою властною.

Anania Culicovski, Economul mônăstireĭ Pecersca, cu mâna proprie.

Teodosie Oranski, starițŭ generalŭ în consiliuluĭ spiritualŭ al mônăstireĭ Pecersca cu mâna propric.

La fine se află subsemnătura luĭ Gheorghie Chmelnițki, hatmanul ôsteĭ zaporojăne. a)

B.

Dămŭ şi acestŭ faptŭ, scrisŭ kĭar de Petru movilă cu mâna sa şi conservatŭ în manuscriptul, găsitŭ în biserica S-teĭ Sofiĭ din Kiev.

Тои же Варлаамъ іеромонахъ повѣда намъ, акъ въ лѣто ҂ахк... (пробѣлъ)... въ четвертокъ по сошествіи сватого Дꙋха, егда памать празднꙋютъ сватого Іоанна новаго великомꙋченика въ митрополіи Сочавской (непремѣнно бо въ сей день памать его всегда празднꙋетса), по обычаю людіе, приходящіи отъ многихъ и далекихъ странъ,

Acelaşĭ Varlaam ieromonachul nĭ-a spusŭ noî, că în anul 1620 (locŭ albŭ) în Mercurea de după pogorîrea S. Spiritŭ, când se serbéză amintirea S. Ioan celŭ noŭ, marele martirŭ, în Metropolia din Suceva, (căcĭ negreşitŭ în acéstă ḑi se serbéză tot-déuna amintirea luĭ), dupre obiceiŭ, ómeniĭ, ce vinŭ din locurĭ multe şi depăr-

a) Acestŭ testamentŭ se află tipăritŭ în Памятн. времен. Кіевскій Коммисій. T. II.

многи дары приносѧтъ, и егда лобызаютъ мощи свѧтаго и пѣнѧзи многи даютъ; екклісіархъ же тогда сѹщій именемъ (пробѣлъ), наѹщенъ отъ діавола, взѧ отъ пѣнѧзей на блюдѣ при рацѣ свѧтого сѹщихъ, часть и съкрывъ въ каисѣ своей. Абіе же се сътворъ вніиде въ онь сатана и повръже его на землю предъ ракою свѧтого възпіѧ и пѣны тъщѧ. Абіе же видѣвшіе прибыше повѣдаша Митрополитѹ, иже (Митрополитъ), пришедъ и видѣвъ его отъ бѣса мѹчима, рече: или отъ мощей свѣтого взѧ, или отъ пѣнѧзей сихъ безъ благословенія свѧтотатство сотворити покѹсисѧ, и абіе повелѣ искати ѹ него; поискавше же обрѣтоша немало пѣнѧзей въ каисѣ его. Ѹжаливсѧ же

tate, proaducŭ multe darurĭ şi când sărută relicviile Sântuluĭ, daŭ mulţĭ banĭ; fiind însĕ eclisiarchŭ cu numele (albŭ în manuscriptŭ), şi învĕţatŭ fiind de diavolul, a luatŭ o parte din baniĭ, ce eraŭ pre talerul de pre racla Sântuluĭ, şi i-a ascunsŭ în punga sa. Abĭa a închisŭ acéstă, a întratŭ satana în dînsul şi l'a trântitŭ pre dînsul la pămêntŭ înaintea racleĭ Sântuluĭ, strigând şi curgêndu-ĭ balele. Indată ce aŭ vĕḑutŭ ceĭ ce eraŭ de faţă, aŭ înscinţatŭ pre Metropolitulŭ, care (Metropolitŭ), venindŭ şi vĕḑêndu-lŭ pre dînsul, că se muncesce de celŭ reŭ, a ḑisŭ: séŭ din relicviile Sântuluĭ a luatŭ, séŭ din baniĭ aceştia fĕrĕ bine-cuvêntare s'a îndupleeatŭ a face furare de cele Sânte, şi îndată a ordonatŭ să-lŭ caute; şi căutându-lŭ, aŭ găsitŭ nu puţinĭ banĭ în punga luĭ. Deci părêndu-ĭ reŭ Metropolituluĭ, când îlŭ vedea pre dînsul, că se mun-

митрополитъ видѣвъ его отъ бѣса велми мучима, молитвы заклинательныи нача надъ нимъ читати, и абіе изыйде изъ него духъ нечистый, и възставъ припаде къ ногама архіереовѣма, исповѣдаа грѣхъ свой и прощеніа просѧ. Онъ же, на многѣ наказавъ его, на времѧ отлучи и запрѣщеніа давъ, прощеніа сподоби. Видите убо, братіе, каково зло есть сребролюбіе и како тѧжкіи грѣхъ есть свѧтотатство, ѧкъ ни мало; ѧкъ же Ананіи и Сампфирѣ, не стерпѣ ему Богъ, нъ абіе обличи, наказавъ его въ страхъ и съблюденіе и инымъ, да не дрързнутъ Богу и свѧтымъ Его данное присвоити, или отай

cia fórte de celŭ reŭ, a început să-ĭ cetiască rugăciunile de blestemŭ, şi îndată a eşitŭ din dînsul Spiritul necuratŭ, şi sculându-se, a căḑutŭ la piciórele Archiereuluĭ, mărturisînd greşala sa şi rugându-se de ertare. Iar el mult mustrându-lŭ pre dînsul şi pentru unŭ timpŭ caterisindu-lŭ şi dându-ĭ interdicţiune, l'a învrednicitŭ de ertare. Deci, vedeţĭ fraţilor, ce reŭ este iubirea de argintŭ şi cât este de greŭ pĕcatul furăreĭ de cele Sânte, căcĭ nu e micŭ; dupre cum pre Anania şi Zamfira nu ĭ-a cruţatŭ D-ḑeŭ şi maĭ ales ĭ-a mustratŭ, pedepsindu-ĭ pre dînşiĭ, spre înfricoşarea şi băgarea de sémă şi a altora, ca să nu cuteze a-şi împropria aceia, ce este datŭ luĭ D-ḑeŭ şi Sânţilor luĭ, séŭ pre a-

вꙁѧти; все бо отай беꙁъ благословеніа вꙁымаемое отъеже церковное есть, свѧтотатство проклѧтое осꙋдисѧ отъ свѧтыхъ отецъ быти.“ a)	scuns a lua; căcĭ totŭ, ce se iea fŏrĕ bine-cuvêntare din aceĭa, ce este bisericescŭ, este furare de cele sânte afurisită, fiind condemnată de sânţiĭ părinţĭ.“

C.

In manuscriptul luĭ Petru Movilă, menţionatŭ de noĭ de maĭ multe-orĭ, se găsescŭ şi aceste note, care ne presintá împărţirea administrativă á Moldoveĭ dela 1619, precum şi unŭ elementŭ financiarŭ. Aicĭ maĭ avemŭ şi unŭ elementŭ de limba română, dupre cum ea era vorbită de Petru Movilă. Noĭ le presentămŭ aicĭ pre tóte pentru importanţa lor cea mare.

За пинѣꙁи ꙁа рабь и по въсѧхъ волостахъ	Despre banĭĭ pentru robĭ şi dupre tóte districtele.
Волость Нѣмцꙋ.	Districtul Némţu.
„ Романъ	„ Roman.
„ Бакъ и Тотрꙋшъ.	„ Bacăŭ şi Trotuşul.
„ Бръладъ.	„ Bêrlad.
„ Текꙋчій.	„ Tecuciu.
„ Ковꙋрлꙋю.	„ Covurluiu

a) Din manuscriptul luĭ Petru Movilă.

Воло́сть Тꙋтора.	Districtul Ţuţora
„ Васлꙋю.	„ Vasluĭu
„ Фалчинꙋ.	„ Fălciu.
„ Книгѣчъ	„ Tigheciu.
„ Лопꙋшна	„ Lăpuşna.
„ Орхею.	„ Orcheiu.
„ Сорока.	„ Soroca.
„ Хотинъ.	„ Chotin.
„ Чернаꙋцъ.	„ Cernăuţĭ.
„ Хрълъꙋ.	„ Chîrlăŭ.
(Дила пан Тоадеръ Могила).	(Afacerile panuluĭ Tóder Movilă).
т҃ талеровъ отъ пана Тодера Могилы.	300 talerĭ dela panul Tóder Movilă.
т҃ тал. дила пана.	300 talerĭ afacerile panuluĭ.
Волость Дорохою.	Districtul Dorohoĭ.
„ Iашъ.	„ Iaşĭ.
„ Крълигъ-тꙋра.	„ Cârligătura.

Въ лѣто 1619 Мѣсеца Iюлѧ 29 полалосѣ въӡмать пинѣӡи сꙋльцерь отъ кто въӡможно по 30 (л)

In anul 1619 luna Iulie 29 s'a chotărîtŭ a se lua banĭ pentru sulgerŭ, dela care se va putea câte

(потроничъ), отъ се-редниχъ по Іѹгрѹ, отъ сиротъ по 12 (потро-ничъ).	30 (treĭ-ḑecĭ), (potronicĭ) dela mijlocii câte unŭ un-gurescŭ și dela orfanĭ câte 12 (potronicĭ).
Волость Сѹчава.	Districtul Sucéva.
„ Нѣмцѹ.	„ Némțu.
„ Романъ	„ Roman.
„ Бакаѹ Тро-тѹшъ.	„ Bacăŭ, Tro-tuș.
„ Пѹлачацѹлъ	. . . . . . , .(a)
„ Текѹчін	„ Tecuciu.
„ Коворлѹю	„ Covurluiu
„ Бръладъ.	„ Bĕrlad.
„ Тѹтора.	„ Țuțora.
„ Васлѹю.	„ Vasluiu.
„ Фальчіѹ	„ Fălciu
„ Кишен.	„ Kișineŭ ?
„ Лопѹшна	„ Lăpușna
„ Орχею.	„ Orcheiu.

---

46 Ѹгръ далъ Чол-χанъ Н. аспрь.	46 ungurescĭ a datŭ Ciolchan N. aspri.

(a) Nu înțelegemŭ acéstă numire.

Волостъ Сорока.	Districtul Soroca.
„ Хотинъ.	„ Chotin.
„ Чернеȣцъ.	„ Cernăuţĭ
„ Хрълъȣ.	„ Chârlăŭ
„ Дорохоіо.	„ Dorochoĭ
„ Іашъ.	„ Iaşĭ
„ Карлигатȣра.	„ Cârligătura.
(Ѿ тръгȣрь ꙁа Сȣлцȣнь).	(Dela tôrgurĭ pentru slugerŭ).
Ѿ городовъ ꙁа Сȣлцȣ.	Dela oraşe pentru şulţ.
За г. Сочавы	Pentru oraşul Sucéva.
„ „ Баѧ.	Pentru „ Baia
„ „ Нѣмцȣ.	„ „ Némţu.
„ „ Піатрѧ.	„ „ Pétra
„ „ Романъ.	„ „ Roman.
„ „ Бакаȣ.	„ „ Bacăŭ.
30 Ѹгръ отъ Шолтȣꙁа.	30 unguresci dela Şoltuz.
Зь г. Торгȣшъ.	Pentru oraşul Trotuş.
„ „ Ацȣдъ.	„ „ Agiud.
„ „ Текȣчй	„ „ Tecuciu.

Зъ г. Бръладъ.
,, ,, Васлꙋй.
,, ,, Хꙋшъ.
,, ,, Лапꙋшна.
,, ,, Орхею.

Pentru Dist. Bêrlad.
„ „ Vasluiu.
„ „ Chuşĭ.
„ „ Lăpuşna
„ „ Orcheiu.

---

100 Ꙋгръ отъ Шолтꙋза.
Зъ Сорока.
,, Хотинъ.
,, Тарасаꙋцъ.
,, Чернеꙋцъ.
,, Сиретю.
,, Дорохою.
, Щефанеще.
,, Хрълъꙋ.
,, Конара
,, Красной

100 unguresci dela Şoltuz.
Pentru Soroca.
„ Chotin.
„ Tarasauţĭ.
„ Cernăuţĭ.
„ Sirctiŭ
„ Dorochoiŭ
„ Ştefăneştĭ
„ Chârlăŭ.
„ Cotnarĭ
„ Crasna.

---

10 Ꙋгръ отъ Шолтꙋза
Зъ Текꙋчій.
,, Іашъ.
,, Цоцара.

10 unguresci dela Şoltuz.
Pentru Tecuciu.
„ Iaşĭ
„ Ţuţora

Фостаȣ ръма Домне са Єремїа Воеводы дн-нъ харачȣ — 2600 де галбенъ ши а фостъ съидѣ съ фїе де ньемѣ. Де корабїе десь дȣкꙗ пънѣ. Деч 1000 де галбѐнъ аȣ фостъ датъ, ꙗры 1600 галбенъ амȣ датъ ной.

Archim. Ghenadie Enăcénu.